

จากอายะฮ์ข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ห้ามการสุกดโต่งหรือเลยขอบเขตในศาสนา การห้ามในอายะฮ์นี้ครอบคลุมการห้ามทุก ๆ เรื่อง เช่น อะกีดะฮ์ กิจการประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น อิสลามได้ห้ามสุกดโต่งเนื่องจากการสร้างความเสียหายให้แก่ตนเองและสังคมทั่วไปดังที่ได้ปรากฏขึ้นมาแล้วกับชาวอะฮ์ล อัลกิตาบทั้งในสมัยก่อนท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในสมัยของท่านและสมัยหลังจากท่านเสียชีวิตไปแล้ว

2.1.2 การยึดมั่นในหลักเตาฮีด

2.1.2.1 ความหมายของเตาฮีด

(1) ความหมายเตาฮีดตามหลักภาษาศาสตร์

อัลฟัยรูซ อาบาดี (al-Firuz Abadi n.d : 414) ได้อธิบายความหมายของเตาฮีดตามหลักภาษาอาหรับว่า คำว่า “เตาฮีด” เป็นอาการนาม (มัสคัต) ผันมาจากรากศัพท์ของ “วะหะหะดะ ยูวะหฺิดุ เตาฮีดัน” มีความหมายโดยรวมแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียว เอกะ โดดเดี่ยว ของสิ่ง ๆ หนึ่งด้วยชาติ (อาตมัน) คุณลักษณะหรือการกระทำ และปฏิเสธการมีสิ่งต่าง ๆ ที่เสมอเหมือน หรือมีส่วนร่วมในเรื่องความเป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะในเมื่อ “หะ” ถูกเพิ่มจากอักษร “หะ” มาเป็น สองพยัญชนะในคำเดียวกัน เป็น “วะหะหะดะ” คำภาษาอาหรับว่า “วะหะหะดะ อัชชะยอะ เตาฮีดัน” ก็จะให้ความหมายว่า ทำให้สิ่งหนึ่งนั้นเป็นหนึ่งเดียว หรือว่าพาดพิงถึงหนึ่งในความเป็นเอกะ

ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในการกล่าวถึงบรรดาผู้ปฏิเสธ (กัฟฟาร) ที่ว่า :

﴿ أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴾

ความว่า: “เขาได้ทำให้พระเจ้าหลายองค์เป็นพระเจ้าองค์เดียวกระนั้นหรือ? แท้จริงนี่เป็นเรื่องประหลาดจริง ๆ” (ศอด : 5)

(2) ความหมายเตาฮีดตามหลักวิชาการ

“เตาฮีด” หมายถึง การให้ความเป็นหนึ่งเดียวหรือเอกะแก่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าจะด้วยการทำงานต่าง ๆ ของพระองค์เอง (รูบูบียะฮ์) หรือด้วยการงานของปวงบ่าว โดยการที่ปวงบ่าวกระทำงานต่าง ๆ เพื่อเคารพต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียว (อูลูฮียะฮ์) และศรัทธามั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีพระนามต่าง ๆ อันวิจิตร และคุณลักษณะอันสูงส่งแต่เพียงผู้เดียว (อัสมาวุสตีฟาต) (Abdullah al-Athari 1422 : 50 - 54)

นี่คือความหมายทางวิชาการของคำว่า “เตาฮีด” ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความหมายทางด้านภาษา จะเห็นได้ว่าความหมายทางวิชาการจะมีความหมายเฉพาะเจาะจงกว่าความหมาย

ทางด้านภาษา ซึ่งเหมือนกับคำว่า อัศศอลาหฺ (การละหมาด) อัศศิยาม (การถือศีลอด) และอัลหัจญ์ (การประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครมักกะฮฺ)

การยึดมั่นในเตาฮีด หมายถึง การศรัทธาอย่างหนักแน่นต่อการมีอยู่จริงของอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเอกะ การเป็นพระเจ้าเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมดในจักรวาล คุณลักษณะและบรรดาชื่อที่สมบูรณ์ ตลอดจนปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อข้อบังคับใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ และออกห่างสิ่งที่เป็นข้อห้ามทั้งหลาย

การปลุกฝังอะกีดะฮฺเตาฮีดเป็นหน้าที่ของบรรดานบีและเราะสูลทั้งหลายตั้งแต่ท่านนบิอาดัม عليه السلام จนถึงท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังนั้น สิ่งแรกที่มุสลิมจะต้องเรียนรู้ก็คือ อะกีดะฮฺเตาฮีด เพราะเป็นรากฐานของกิจการต่าง ๆ ของอิสลาม

2.1.2.2 ประเภทของเตาฮีด

การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ต้องประกอบด้วยการศรัทธาต่อเตาฮีด 3 ประการพร้อมด้วยการเชื่อมั่นและปฏิบัติ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 24) นั่นก็คือ

1. เตาฮีด อีรรูบูกียะฮฺ หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ ในด้านการเป็นพระเจ้า
2. เตาฮีด อัลอูลูฮียะฮฺ หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ ในด้านการเคารพบูชา
3. เตาฮีด อัลอัสมาอฺ วัศศิฟาท หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ ในด้านพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ

การจัดแบ่งเตาฮีดออกเป็นส่วน ๆ ดังกล่าวไม่ได้จัดโดยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หรือบรรดาเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنهم ของท่าน เนื่องจากพวกเขาไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะทำการวิเคราะห์หลักศรัทธารากฐานอันนี้ออกมาเป็นรูปแบบทั้งสาม

1) เตาฮีด รูบูบียะฮฺ (توحيد الربوبية)

อิบนุ อะบี อัลอิซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 25) ได้นิยามว่า เตาฮีด รูบูบียะฮฺ หมายถึง การเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแน่วแน่ในความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ ในการกระทำของพระองค์ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลนี้อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอำนาจเด็ดขาด พระองค์เป็นผู้ทรงบันดาลแต่เพียงพระองค์เดียว พระองค์เป็นผู้ทรงรวบรวมขึ้น เป็นผู้ทรงวางแผน เป็นผู้ทรงประทานเครื่องยังชีพ ผู้ทรงให้มีชีวิต ผู้ทรงให้ปลิดชีพ ผู้ทรงให้ความปลอดภัยและอื่น ๆ

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۗ ﴾

فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصَرِّفُونَ ﴿

ความว่า: “(มุฮัมมัด) จงกล่าวเถิดว่า ผู้ใดที่ประทานเครื่องป้องกันยังชีพให้แก่ผู้เจ้าจากฟากฟ้าและแผ่นดิน หรือผู้ที่ครอบครองการได้ยิน (หู) และการเห็น (ตา) ผู้ใดที่เอาสิ่งที่เป็นออกมาจากสิ่งที่ตาย และเอาสิ่งที่ตายออกมาจากสิ่งที่เป็น และผู้ใดที่บริหารกิจการงาน พวกเขาจะกล่าวว่า อัลลอฮฺ ดังนั้นเจ้าจงกล่าวเถิดว่า แล้วพวกท่านไม่เกรงกลัวดอกหรือ นั่นคืออัลลอฮฺ พระผู้อภิบาลของพวกเจ้าผู้ทรงความจริง ไม่มีสิ่งใดหลังจากความจริง นอกจากความหลงผิด ดังนั้นแล้วพวกท่านถูกนำไปพลัดหลงออกไปอย่างไร” (ยูनुส : 31-32)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า:

﴿ قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴾

ความว่า: “เขา (มุซา) กล่าวว่า พระเจ้าแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสอง หากพวกท่านเป็นผู้ศรัทธาเชื่อมั่น” (อิซฮุอะรออ์ : 24)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า:

﴿ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْآخِرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾

ความว่า: “พึงทราบเถิดว่า การบังเกิดและการดับสูญนั้นเป็นสิทธิของพระองค์ อัลลอฮฺทรงจำเริญยิ่ง ทรงเป็นผู้อภิบาลโลกทั้งหลาย” (อัลอะฮฺรอฟ : 54)

มุสลิมทุกคนจำเป็นที่จะต้องศรัทธาในรูปบิยะฮฺ อัลลอฮฺ ﷻ หรือความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น การเอเกะ การสร้าง การอภิบาล การบริหาร และอื่น ๆ การศรัทธาในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแสดงถึงการศรัทธาในเตาฮิดรูปบิยะฮฺ ซึ่งเป็นการยอมรับด้วยใจจริงที่มีต่อพระองค์ และแสดงความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง

เตาฮิดรูปบิยะฮฺเป็นรากฐานของความศรัทธาในเตาฮิดทั้งหลาย ทั้งนี้เนื่องจากเตาฮิดรูปบิยะฮฺเน้นเรื่องความศรัทธาในการมีอยู่จริงของอัลลอฮฺ ﷻ และการเป็นผู้อภิบาลของพระองค์ ดังนั้นการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และการศรัทธาในคุณลักษณะอันสมบูรณ์ยิ่งของพระองค์จะเกิดขึ้นมิได้หากไม่มีการศรัทธาในเตาฮิดรูปบิยะฮฺมาก่อน และส่งผลต่อการปฏิบัติที่มีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

2) เตาฮีด อุลูฮียะฮฺ (توحيد الألوهية)

อัลเฟาซาน (al-Fauzan 1999 : 47) ได้อธิบายว่า เตาฮีด อุลูฮียะฮฺ หมายถึง การศรัทธามั่นว่าไม่มีผู้ใดสมควรได้รับการกราบไหว้นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น และไม่เคารพภักดีสิ่งอื่น ๆ เทียบเคียงพระองค์ การเคารพภักดีโดยกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจทั้งภายนอกและภายใน กล่าวคือ การแสดงออกและเจตจำนงที่ครอบคลุมถึงความยำเกรง ความหวัง การวิงวอนขอพร การมอบหมาย การยอมจำนนตน

เตาฮีด อุลูฮียะฮฺ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เตาฮีด อิบาอะฮฺ

การศรัทธาในเตาฮีด อุลูฮียะฮฺ ในทุกรูปแบบของการอิบาดะฮฺ นั้นจะต้องโดยตรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ แต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นที่ได้รับการกราบไหว้หรืออิบาดะฮฺ เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญอัญญ์ การวิงวอน การขอความช่วยเหลือ การสาบาน การเชือดสัตว์ การบริจาคทาน การทำบุญและอื่น ๆ ทั้งหมดนี้จะต้องตรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

ความว่า: “และสูเจ้าทั้งหลายจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ และจงอย่าตั้ง

สิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์” (อันนิซาอ์ : 36)

อิมามอิบนุ กะษีร์ (Ibn Kathir 1981 : 2/280) ได้บรรยายอธิบายว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงใช้ให้ทำการอิบาดะฮฺต่อพระองค์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ห้ามมิให้มีภาคีใด ๆ สำหรับพระองค์ เพราะว่าพระองค์นั้นคือ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงประทานปัจจัยยังชีพ ผู้ทรงประทานความโปรดปราน ผู้ทรงประเสริฐกว่าบรรดาสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นพระองค์คือ ผู้ทรงสิทธิ์เหนือบรรดาสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดในการศรัทธาต่อพระองค์และไม่มีภาคีใด ๆ สำหรับพระองค์

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า:

﴿وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ﴾

ความว่า: “และพวกเขาไม่ได้ถูกบัญชา (เพื่ออื่นใด) นอกจากเพื่อ

พวกเขาทำการเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่ออัลลอฮฺด้วยความบริสุทธิ์

ใจ...” (อัลบะยยินะฮฺ : 5)

เตาฮีด อุลูฮียะฮฺ นั้นเป็นแก่นแท้ของอิสลามเพราะ :

1. เป็นเป้าหมายหลักในการสร้างญินและมนุษย์ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

ความว่า: “และข้ามิได้สร้างฉินและมนุษย์มาเพื่ออื่นใดนอกจาก เพื่อเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่อข้า” (อัซซารียาต : 56)

2. เป็นเป้าหมายหลักในการส่งเราะสูล ﷺ และคัมภีร์ต่าง ๆ มายังมนุษย์ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطُّغُوتَ﴾

ความว่า: “และแน่นอนเราได้ส่งเราะสูลมาในทุกประชาชาติ (โดย บัญชา) พวกท่านทั้งหลายจงเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่ออัลลอฮฺ และ จงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวกภูถุมต...” (อันนะหฺล: 36)

และในอีกอายะฮฺหนึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا﴾

﴿فَاعْبُدُونِ﴾

ความว่า: “และเรามีได้ส่งเราะสูลคนใดก่อนหน้าเจ้า นอกจากเราได้ วะฮีย์แก่เขาว่าแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากข้า ดังนั้นพวกเจ้าจงเคารพภักดีต่อข้า” (อัลอันบียาฮฺ : 25)

3. เป็นความหมายที่แท้จริงของคำว่า "لا اله الا الله" (Ibn Hasan 1422 : 53) อ่านว่า ลา อิลลาฮะ อิลลัลลอฮฺ ประโยคนี้นับเป็นกะลิมะฮฺ ตอยยิบะฮฺ มีรายละเอียดดังนี้

คำว่า “ลา อิลลาฮะ” เป็นการปฏิเสธพระเจ้าอื่นใดที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้ และคำว่า “อิลลัลลอฮฺ” เป็นการยืนยันการเป็นพระเจ้าที่แท้จริงที่จะต้องกราบไหว้โดยเที่ยงแท้แก่อัลลอฮฺ ﷻ เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น

ความหมายที่สมบูรณ์และถูกต้องของคำว่า "لا اله الا الله" คือ ไม่มีพระเจ้าอื่นใด ที่จะต้องกราบไหว้โดยเที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ การให้ความหมายว่า : ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ จึงถือว่าไม่สมบูรณ์และถูกต้องตามบทบัญญัติของอิสลาม เพราะเป็นการให้ความหมายในแง่ของเตาฮีดรูปูบียะฮฺ มิใช่เตาฮีดอูลูฮียะฮฺ และผลกระทบที่เกิดจากการให้ความหมายดังกล่าวก็คือ ทำให้เข้าใจผิดว่าเตาฮีด รูปูบียะฮฺนั้นเป็นแก่นแท้และเป็นเป้าหมายของอิสลาม คนที่เชื่อในรูปูบียะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ แต่มีการเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ที่เป็นชริก (ตั้งภาคี) กลายเป็นคนที่มีเตาฮีดถูกต้องและสมบูรณ์

4. เป็นเตาฮีดที่จำแนกระหว่างผู้มีเตาฮีด (موحدین) กับผู้ตั้งภาคี (مشركين) กล่าวคือ การที่จะตัดสินว่าผู้ใดมีเตาฮีดต่ออัลลอฮฺ ﷻ นั้นยึดถือเตาฮีดอูลูฮียะฮฺเป็นหลัก หากเขาไม่มีเตาฮีด

อุลูฮียะฮุมมีแต่เตาฮีดรุษุบียะฮุก็ไม่ได้ถือว่าเขาเป็นผู้มีเตาฮีดต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพราะเขาเป็นผู้ตั้งภาคี (อับดุลอะละ หนุ่มสุซ, ม.ป.ป. : 13-14)

3) เตาฮีดอัสมาอ์วัสตีฟาต (توحيد الأسماء والصفات)

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah n.d. : 1/129-130) ได้อธิบายว่า เตาฮีดอัสมาอ์วัสตีฟาต หมายถึง การศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอานและในอัลหะดีษที่เศาะหี้หฺ

อิบนุ อะบี อัลอิซ (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 24) ได้อธิบายเพิ่มเติมกล่าวว่า การศรัทธาต่อบรรดาชื่อ (อัสมาอ์) และคุณลักษณะ (ตีฟาต) ของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นต้องศรัทธาตามความหมายที่ปรากฏโดยไม่มีตีความ (ตะฮ์วีล) ไม่เอาสิ่งใดมาทดแทน (ตัจดีล) ไม่ตัดตอนหรือเพิ่มเติม (ตักยิฟ) และไม่นำไปเปรียบเทียบ (ตัมยิล) กับสิ่งที่ถูกบังเกิดทั้งหลาย

บรรดาชื่อของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานมีทั้งหมด 99 ชื่อ และคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษ เช่น พระองค์ทรงได้ยิน ทรงเห็น ทรงรู้ ทรงเมตตา ทรงรัก ทรงกริ้ว ทรงลงมายังฟ้าคุณยา ทรงมีพระหัตถ์ ทรงมีพระเนตร เป็นต้น

มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องศรัทธาต่อบรรดาชื่อและคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ เหล่านี้ทั้งหมดเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ และการศรัทธาตามความเหมาะสมกับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ไม่สามารถเปรียบเทียบกับสิ่งใด ๆ ได้

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴾

ความว่า: “ไม่มีสิ่งใดเหมือนพระองค์ และพระองค์คือผู้ทรงได้ยินผู้ทรงเห็น” (อิซซุรอ : 11)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا

﴿ أَحَدٌ ﴾

ความว่า: “จงประกาศเถิด (มุฮัมมัด) อัลลอฮฺมีเพียงพระองค์เดียว อัลลอฮฺทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์มิได้ให้กำเนิด และพระองค์มิได้ถูกกำเนิด และไม่มีสิ่งใดเทียบเคียงพระองค์” (อัลอิคลาส : 1-4)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสเกี่ยวกับพระนามของพระองค์ว่า พระนามอันไพเราะจิตทั้งหมดนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์ เมื่อผู้ใดมีความประสงค์จะขอสิ่งใดก็จงขอต่อพระองค์ด้วยกับพระนามของพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿وَاللَّهُ الْإِلَهَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

ความว่า: “และพระนามอันไพเราะจิตร (ทั้งมวล) เป็นของอัลลอฮ์
ดังนั้น เจ้าจงวิงวอนต่อพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด และพวก
เจ้าจงปล่อยบรรดาผู้หันเห (ไม่สนใจ) ในบรรดาพระนามของ
พระองค์พวกเขาจะถูกตอบแทน (อย่างสาสม) ตามที่พวกเขาได้
ประพฤติไว้ทุกประการ” (อัลอะฮฺรอฟ : 180)

เพื่อความกระจ่างเรื่องการศรัทธาต่อเตาฮีดอัสมาอ วิชาฟาศจะพบว่าบรรดาปราชญ์
ชาวสะลัฟมีหลักเกณฑ์ในการศรัทธาต่อเตาฮีดประเภทนี้ 3 ประการคือ อัลอิฆบาต อัลตันซีฮ์
และอัลเตากีฟ ทั้งสามประการนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อัลอิฆบาต แปลว่า การยืนยัน

อิบนุ อัดตะมิมีย์ (Ibn al-Tamimi n.d. : 95) หมายถึง การยืนยันในคุณลักษณะที่ได้
ระบุไว้ในอัลกุรอานและที่เราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในอัลหะดีษ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือ
ตีความใด ๆ ทั้งสิ้น

หลักการอิฆบาตหรือการยืนยันของชาวสะลัฟนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสองทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีที่หนึ่ง การพูดในบางส่วนของคุณลักษณะเหมือนกับการพูดในอีกบางส่วน

ทฤษฎีที่สอง การพูดถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เหมือนกับการพูดถึงชาติ

(อาดมัน) ของอัลลอฮ์ ﷻ

ทฤษฎีที่หนึ่ง การพูดในบางส่วนของคุณลักษณะเหมือนกับการพูดในอีกบางส่วน

การพูดในบางส่วนของคุณลักษณะเหมือนกับการพูดในอีกบางส่วน หมายความว่า
ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ในการศรัทธา ทฤษฎีนี้ขัดแย้งกับ
แนวทางของปราชญ์เคาะลัฟที่เลือกศรัทธาเฉพาะคุณลักษณะบางส่วนและมีการตีความบางส่วน
กล่าวคือ จะศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ ว่าพระองค์มีคุณลักษณะ เช่น มีชีวิต (الحياة) มีเดชานุภาพ (القدرة)
มีความประสงค์ (الإرادة) รอบรู้ (العليم) ได้ยิน (السمع) เห็น (البصر) และพูด (الكلم) แต่จะไม่
ศรัทธาในคุณลักษณะตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอาน เช่น ความรัก (الحب) ความโกรธ
(الغضب) การประทับอยู่ (الإستواء) การลงมา (الترؤف) หรือคุณลักษณะการมีพระหัตถ์ (اليد) มีพระ
พักตร์ (الوجه) มีพระเนตร (العين) ความสูง (العلو) แต่ชาวเคาะลัฟจะตีความคุณลักษณะเหล่านี้ไปเป็น

ความหมายอื่น ด้วยเหตุผลที่ว่าคุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่เหมือนกับคุณลักษณะของมนุษย์

โดยข้อเท็จจริงแล้วเหตุผลเช่นนี้ไม่สามารถยึดถือเป็นเหตุผลได้ เนื่องจากมีความแตกต่างโดยธรรมชาติอยู่แล้วมีอาจเปรียบเทียบได้ กล่าวคือ คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะของพระเจ้า ส่วนคุณลักษณะของมนุษย์ก็เป็นคุณลักษณะของบ่าว เช่นเดียวกันกับคุณลักษณะของพ่อกับลูก ๆ ใดก็ตาม หากตีความคุณลักษณะบางประการ เช่น การประทับด้วยเหตุผลว่ามันเหมือนกับมนุษย์ก็จำเป็นต้องตีความคุณลักษณะอื่น ๆ เหมือนกัน ทรงรู้ ทรงได้ยิน ด้วยเหตุผลเดียวกัน ไม่มีหลักฐานและเหตุผลอะไรที่จะแยกแยะระหว่างคุณลักษณะบางประการกับคุณลักษณะอีกบางประการ เป็นการปฏิบัติที่ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง

ทฤษฎีที่สอง การพูดถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับการพูดถึงชาติ (อาตมัน) ของพระองค์

การพูดถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับการพูดถึงชาติ (อาตมัน) ของพระองค์ หมายความว่า เมื่อเราพูดถึงชาติของอัลลอฮฺ ﷻ เราจะพูดถึงในแง่ของการมี ว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีจริง เราจะไม่พูดถึงในแง่ของการเหมือน เพราะการมีของอัลลอฮฺ ﷻ ย่อมไม่เหมือนกับการมีของสิ่งถูกสร้าง และชาติของพระองค์ก็ย่อมไม่เหมือนชาติของสิ่งถูกสร้าง ฉะนั้นใครก็ตามที่พูดถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือพูดถึงในแง่ของการมีคุณลักษณะต่าง ๆ ตามที่อัลลอฮฺ ﷻ และเราะสุลุลลอฮฺ ﷺ ได้บอกไว้ มิใช่พูดในแง่ของการเหมือน เพราะคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ก็เหมือนชาติของพระองค์ ในแง่ที่ว่าไม่เหมือนสิ่งถูกบังเกิดทั้งหลาย

2. อัดตันซีฮฺ แปลว่า การให้ความบริสุทธิ์

อับดุลเลาะ หนุ่มสุข (ม.ป.ป.: 15) ได้อธิบายว่า อัดตันซีฮฺ หมายถึงการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ จากการเสมอเหมือนสิ่งถูกสร้าง และบริสุทธิ์จากความบกพร่องทั้งปวง ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

ط
﴿ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ﴾

ความว่า: “ไม่มีสิ่งใดเหมือนพระองค์” (อัซซุรอ : 11)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴾

ความว่า: “และไม่มีสิ่งใดเทียบเคียงพระองค์” (อัลอิกလာศ : 4)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾

ความว่า: “และแท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น แน่อนพระองค์ทรงรอบ
รู้สิ่งที่หัวใจของพวกเขาปกปิดอยู่ และสิ่งที่พวกเขาเปิดเผย”
(อันนัมล : 74)

ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในพระนามอันวิจิตรและ
คุณลักษณะของพระองค์จากการเสมอเหมือนกับสรรพสิ่งต่าง ๆ พระนามและคุณลักษณะ
ของอัลลอฮฺ ﷻ ไม่มีความบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น

3. อัลเตกีฟ แปลว่า การตัดความพยายาม

อิตตะมีมียฺ (al-Tamimi n.d. : 129) ได้อธิบายความหมายของอัลเตกีฟกล่าวว่า อัล
เตกีฟ หมายถึง การตัดความพยายามที่จะรู้ถึงภาวะที่แท้จริงของคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เพราะ
เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่จะรู้

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿وَلَا تُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

ความว่า: “และพวกเขา (มนุษย์) จะไม่ล่วงรู้ถึงพระองค์” (ฏอฮา : 110)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอายะฮ์อื่นว่า :

﴿لَا تَدْرِكُهُ الْآبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْآبْصَرَ﴾

ความว่า: “บรรดาดวงตาทั้งหลายย่อมไม่สัมผัสพระองค์ได้ แต่
พระองค์ทรงหยั่งถึงบรรดาดวงตาทั้งหมด...” (อัลอันอาม : 103)

อิบนุ อะบี อัลอิซ (Ibn Abi al-‘Izz 1988 : 464) สาระของหลักเกณฑ์นี้คือไม่ต้องการ
ให้มนุษย์ไปค้นคว้าหาภาวะอันแท้จริงของ อัลลอฮฺ ﷻ และคุณลักษณะของพระองค์ ดังคำกล่าว
ของอิหม่ามมาลิกที่ได้ตอบคำถามถึงคุณลักษณะของการประทับว่า:

"الإستواء معلوم والكيف مجهول والإيمان به واجب والسؤال عنه بدعة"

ความว่า: “การประทับเป็นที่รับทราบ แต่วิธีการอย่างไรนั้นไม่มีผู้ใด
ทราบ การศรัทธาต่อมันนั้นเป็นวาญิบ และคำถามที่ถามถึงมันนั้นถือ
เป็นบิโดอะฮ์” (al-Darimi 1987 : 33)

ดังนั้น ไม่มีใครสามารถล่วงรู้ได้้นอกจากพระองค์เท่านั้น หน้าที่ของมนุษย์อย่างเดียว
คือการศรัทธาเชื่อมั่นในคุณลักษณะเหล่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องรู้ความเป็นจริง เพราะ
เป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยสิ้นเชิง

ประเภทของคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

การแบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง ศิฟาต อักลียะฮฺ ชัรอียะฮฺ (عقلية شرعية)

ศิฟาต ชัรอียะฮฺ คือ คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่รู้โดยสติปัญญา และในขณะเดียวกัน มีบทบัญญัติมาจากอัลลอฮฺ ﷻ มาสนับสนุน (شرعية) ศิฟาตประเภทนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท (อับดุลอะละ หนุ่มสุข ม.ป.ป. : 19-20) คือ

1. ศิฟาตซาติยะฮฺ (صفات ذاتية) คือคุณลักษณะที่ผูกพันกับชาติ เช่น อัลลอฮฺทรงมีชีวิต (الحياة) อัลลอฮฺทรงรอบรู้ (العلم) อัลลอฮฺทรงสามารถ (القدرة) อัลลอฮฺทรงยิ่งใหญ่ (العزة) อัลลอฮฺทรงมีความประสงค์ (الارادة) อัลลอฮฺทรงได้ยิน (السمع) อัลลอฮฺทรงเห็น (البصر) อัลลอฮฺทรงพูด (الكلام)
2. ศิฟาตเฟียะลียะฮฺ (صفات فعلية) คือคุณลักษณะที่ผูกพันกับการกระทำ เช่น อัลลอฮฺทรงสร้าง الخلق อัลลอฮฺทรงให้ปัจจัยยังชีพ الرزق อัลลอฮฺทรงเป็นผู้ยับยั้ง المنع อัลลอฮฺทรงเป็นผู้ให้ اعطاء อัลลอฮฺทรงเป็นผู้ให้มีชีวิต احياء อัลลอฮฺทรงเป็นผู้ให้ตาย اماتة

ประเภทที่สอง ศิฟาตเคาะบะรียะฮฺ (صفات خبرية)

ศิฟาต เบะรียะฮฺ คือ คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ไม่สามารถรู้ได้เองด้วยสติปัญญา แต่รู้ได้ด้วยบทบัญญัติ แบ่งออกเป็นสองลักษณะประเภทเช่นเดียวกัน คือ

1. ศิฟาต ซาติยะฮฺ (صفات ذاتية) คือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชาติ ตัวอย่างเช่น สูง العلو พระพักตร์ الوجه พระเนตร العين สองพระหัตถ์ اليدين
2. ศิฟาต ฟือลียะฮฺ (صفات فعلية) คือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ เช่น การประทับบนบัลลังก์ (อะรัช) العرش الاستواء على การมา الخي การลง النزول ความรัก المحبة ความโกรธ الغضب ความพอพระทัย الرضى

จากเตาฮีดทั้งสามประเภทที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องมีความสัมพันธ์กันจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดมิได้ และเตาฮีดที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาและการปฏิบัติคือเตาฮีดอูลูฮียะฮฺ เพราะเตาฮีดดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการศรัทธากับการปฏิบัติไว้ควบคู่กัน หากเตาฮีดนี้สมบูรณ์ การศรัทธาและการปฏิบัติของเขาก็จะสมบูรณ์ไปด้วย

2.1.2.3 ความสำคัญของการยึดมั่นในเตาฮีด

ยูลุฟ อัลเคาะเราะอะฎอวี (Yusuf al-Qaradawi 1987: 111-119) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตในเชิงอุดมการณ์และสถานภาพของมนุษย์ ดังนี้

1) สร้างพลังแห่งชีวิต

แท้จริงเตาฮีดที่ปราศจากแก่นสารของการตั้งภาคีที่ได้บรรลุมาในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนหรือประชาชาติทั้งหลายนั้น มันจะนำมาซึ่งผลและความรู้สึกที่ดีในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการปลดปล่อยมนุษยชาติและสร้างบุคลิกภาพที่สมดุลให้แก่มนุษย์ เตาฮีดเป็นแก่นสารแห่งความผาสุกและพลังแห่งจิตใจ เตาฮีดเป็นแก่นสารในการสร้างความเป็นพี่น้องและความเสมอภาค

2) ปลดปล่อยมนุษยชาติ

การมีภาคี (ซิริก) ในลักษณะใดก็ตามนับเป็นความอ่อนแอและเป็นความละเอียดงิ่งของมนุษย์ เพราะว่า ด้วยการมีภาคีนั้นทำให้ผู้นั้นจำนนต่อบรรดาสิ่งถูกสร้าง และเป็นการทำของคนที่ถูกคิดต่อสิ่งหนึ่งหรือต่อมนุษย์ด้วยกันหรือสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ ที่ตัวมันเองไม่สามารถสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ อันเนื่องมาจากตัวมันเองก็ถูกสร้างหรือไม่มีสิทธิในตัวของพวกเขาไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์หรือให้โทษและไม่มีอำนาจในการให้ เกิด ให้ตายและให้มีชีวิตใหม่หลังจากที่ตาย

ด้วยเหตุนี้จะให้ความปลอดภัยแก่มนุษย์คือให้ความปลอดภัยจากการสัการะสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ผู้ทรงสร้าง ปลดปล่อยมนุษยชาติจากความเข้าใจผิดและความไร้สาระ เรื่องเหลวไหลหรือ ครอบงำทั้งปวง และด้วยเหตุนี้จะสามารถปลดปล่อยจิตใจของมนุษย์จากการนอบน้อมตน ถ่อมตน และยอมตน (ต่อสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์) และสามารถปลดปล่อยการดำเนินชีวิตที่ปลดปล่อยจากอำนาจของพวกฟิรอะอัน บรรดาพระเจ้าและบุคคลที่ถือว่าตนมีคุณลักษณะความเป็นพระเจ้า

ด้วยเหตุดังกล่าว บรรดาผู้กระทำความผิดและผู้สนับสนุนการตั้งภาคี พวกฏอฆูตและกลุ่มญะฮิลียะฮ์ที่ต่อต้านการละอวะฮ์ของบรรดาอันบี โดยรวมและคัดค้านบรรดาเราะฮ์ลุส โดยเฉพาะพวกเขาเหล่านั้นรู้ตัวเองดีว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า "لا اله الا الله" (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์) นั้นนับเป็นการประกาศทั่ว ๆ ไปสำหรับการปลดปล่อยมนุษยชาติ และทำให้ล่มสลายซึ่งอำนาจทั้งหลายทั้งปวงและบัลลังก์แห่งความเป็นเจ้าของบรรดาผู้พูดปดมดเท็จ พร้อมกับกรายกเจ็ดซุไบหน้าของบรรดาพวกมุอ์มินที่จะไม่นอบน้อมตนเว้นแต่อัลลอฮ์เพียงผู้เดียวเท่านั้น

3) สร้างบุคลิกภาพที่สมดุล

เตาฮิดสามารถให้ความช่วยเหลือในการสร้างบุคลิกภาพที่สมดุล สามารถรวมจุดมุ่งหมายและกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งไม่มีสิ่งใดในการดำเนินชีวิตนั้น เว้นแต่เพียงพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้นที่ผู้ศรัทธามุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นที่ลับหรือเปิดเผยเพียงต่อพระองค์เท่านั้นที่จำเป็นจะต้องมุ่งขอไม่ว่ายามสุขสบายหรือยามทุกข์ ให้พึงปฏิบัติสัการะต่อพระองค์ไม่ว่าจะทำเพียงเล็กน้อยหรือจำนวนมากตามแต่ที่พระองค์ทรงประสงค์ มิใช่ตามความต้องการของแต่ละคนที่ตั้งอยู่บนความรู้สึกหรือคิดว่าการสัการะด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งเหมาะสมที่พึงปฏิบัติ

คนที่มิภาคี หรือซิริกต่ออัลลอฮ์ ﷻ จะต่างกับผู้ที่มิเตาฮิดคือคนที่ซิริกเป็นคนที่มิจิตใจที่ไม่บริสุทธิ์ต่อเตาฮิด เพราะถูกหันด้วยบรรดาอิลาฮ์ (พระเจ้า) ของพวกเขาและการดำเนินชีวิตของพวกเขาถูกแบ่งเป็นสาขาแขนงที่มีเป้าหมายกราบไหว้เป็นจำนวนมาก บางครั้งผินหน้าหาอัลลอฮ์ ﷻ แต่บางครั้งในเวลาอื่นที่ผินหน้าเข้าสู่เทวรูปต่าง ๆ แล้วกราบไหว้บรรดาเทวรูปเหล่านั้น และในยามอื่นก็หันหน้าไปกราบไหว้เทวรูปหรือรูปปั้นอื่นอีก บุคคลประเภทนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงในอัลกุรอานว่า:

﴿ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

ความว่า: “สิ่งที่พวกท่านเคารพบูชาอื่นจากพระองค์ มิใช่อันใด นอกจากบรรดาชื่อที่พวกท่าน และบรรดาบรรพบุรุษของพวกท่านใช้เรียกมัน อัลลอฮฺมิได้ประทานหลักฐานในเรื่องนี้ลงมา การตัดสินใจมิได้เป็นสิทธิของใครนอกจากอัลลอฮฺ พระองค์ทรงใช้มิให้พวกท่านเคารพบูชาสิ่งใด นอกจากพระองค์เท่านั้น นั่นคือศาสนาที่เที่ยงธรรมแต่ส่วนใหญ่ของมนุษย์ไม่รู้” (ยูซุฟ : 40)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿ قُلْ يَنْفَعُكُمْ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴾

ความว่า: “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด โอ้หมู่ชนของฉันเอ๋ย! จงทำงานตามสภาพของพวกท่าน แท้จริงฉันก็เป็นผู้ทำงาน แล้วพวกท่านจะได้อะไร” (อิซซุมัร : 39)

การเคารพบูชาต่ออัลลอฮฺ นั้นควรปฏิบัติตามขีดความสามารถของแต่ละคนและความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอบาอะฮฺแต่ละประเภท อัลลอฮฺ ไม่ได้สั่งใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติ เพราะนั้นขัดกับธรรมชาติของแต่ละคน

4) บ่อเกิดแห่งความสุขใจ

เตาฮีดจะทำให้จิตใจของแต่ละคนสามารถเพิ่มพูนด้วยความเชื่อและความสงบ มันจะไม่ถูกรังแก และอธรรมโดยสิ่งใด ๆ ทั้งปวงได้ และปลอดภัยจากการกระทำซริก เตาฮีดได้ปิดประตูแห่งความกลัวที่มนุษย์เคยเปิดไว้สำหรับตัวพวกเขา คือกลัวเกี่ยวกับปัจจัยยังชีพต่าง ๆ (ริชกี) กลัวการถึงเวลาที่กำหนด (อะญัล) กลัวตัวเอง กลัวครอบครัวและลูก ๆ กลัวมนุษย์ด้วยกัน กลัวญิน และกลัวต่อความตาย และทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากความตาย

แต่สำหรับมุอิมินผู้ศรัทธามั่นที่มีเตาฮีดต่ออัลลอฮฺ ﷻ พวกเขาจะไม่กลัวสิ่งใดหรือคนใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าวเราจะเห็นบรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ มีความปกติสุข ไม่หวั่นไหวและไม่คิดมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมันถึงเวลาของมัน ในขณะที่คนอื่นอยู่ในภาวะความกลัว และบรรดาผู้ศรัทธาจะอยู่อย่างสงบในขณะที่คนอื่นอยู่ในสภาพที่ลำบาก

อัลกรูอานได้ชี้แจงเกี่ยวกับการพูดคุยระหว่างนบีอิบรอฮีม ﷺ กับประชาชาติของท่าน (พวกมุชริกีน) ว่า:

﴿ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنْتُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ
مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾

ความว่า “และอย่างไรเล่าที่ฉันจะกลัวสิ่งที่พวกท่านให้มีภาคีขึ้น โดยที่พวกท่านไม่กลัวที่พวกท่านได้ให้มีภาคีแก่อัลลอฮ์ ซึ่งสิ่งที่พระองค์มิได้ทรงให้มีหลักฐานใดลงมาแก่พวกเจ้าในสิ่งนั้น แล้วฝ่ายใดเล่าในสองฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายที่สมควรต่อความปลอดภัยยิ่งกว่า หากพวกท่านรู้” (อัลอันอาม : 81)

นอกจากนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ชี้แจงเกี่ยวกับผู้ใดในระหว่างสองกลุ่มที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความปลอดภัยและความสงบ ไม่อิจฉาริษยาและไม่หยิ่งยะโส และดูหมิ่นผู้อื่น เขาจะประสบกับความสำเร็จตลอดไป

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْآمَنُ وَهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴾

ความว่า “บรรดาผู้ที่ศรัทธา โดยที่มิได้ให้การศรัทธาของพวกเขาปะปนกับการอธรรมนั้น คนเหล่านี้แหละพวกเขาจะได้รับความปลอดภัย และพวกเขาคือผู้ที่รับเอาคำแนะนำไว้” (อัลอันอาม : 82)

คำว่า ﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ ﴾ มีความหมายว่า พวกเขามีความจริงใจต่อศาสนาของพวกเขาเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ พวกเขาจะไม่ผสมผสานเตาฮีดกับการตั้งภาคี (ชirik)

ความสงบที่สมบูรณ์ในลักษณะดังกล่าวคือ เกิดจากจิตใจที่เต็มเปี่ยมด้วยความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ไม่ใช่เกิดจากการรักษาความปลอดภัยจากตำรวจ นี่คือ ความปลอดภัยแห่งโลก ความปลอดภัยแห่งอาคีเราะฮ์นั้นแน่นอนจะยิ่งใหญ่และอมตะกว่านั้น เพราะบรรดาผู้ศรัทธามันมีความจริงใจอย่างแท้จริงต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเตาฮีด โดยที่พวกเขาจะไม่ปะปนกับการตั้งภาคีแม้แต่น้อย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴾

ความว่า: “(เพื่อ) เป็นแนวทางที่ถูกต้อง และเป็นการเมตตาแก่บรรดาผู้กระทำความดี” (ลูกมาน : 3)

5) พลังแห่งจิตใจ

เตาฮีดสามารถให้พลังจิตใจที่ยิ่งใหญ่สำหรับบุคคลแต่ละคน ถ้าหากเมื่อใดที่ใจของเขาเต็มไปด้วยคุณลักษณะแห่งความหวังในอัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้การมอบหมายต่อพระองค์ ขอมรับในสิ่งที่มีอยู่ อดทนในบททดสอบหรือบทพิสูจน์ที่มีต่อตนเอง เพราะนั่นคือ ความมั่นใจที่มาจาก การยึดมั่นในอะกีดะฮฺเตาฮีด

อัลลอฮฺ ﷻ ได้เตือนไว้ในอัลกุรอานว่า:

﴿وَأَن يَّمْسَسَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرِدْكَ
بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ ۗ وَهُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

ความว่า “และหากอัลลอฮฺจะทรงให้ทุกข์ภัยประสบแก่เจ้าแล้ว ก็ไม่มีใครปลดเปลื้องมันได้นอกจากพระองค์ (อัลลอฮฺ) และหากพระองค์ทรงปรารถนาความดีแก่เจ้าแล้ว ก็จะไม่มีผู้ใดกีดกันความโปรดปรานของพระองค์ได้ พระองค์จะทรงให้ประสบแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ จากปวงบ่าวของพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ” (ยูนุส : 107)

อายะฮฺดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงความจริงอันมั่นคงที่เกิดจากจิตใจที่อดทน ซึ่งมาจากความปรารถนาอันสูงส่งและอิมานที่มีอาจให้ลดต่ำและสร้างความอ่อนแอได้อีก และมันเกิดจากจิตวิญญาณที่ไม่รู้จักอ่อนแอ หวั่นไหวและกลัว พลังดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดจากการมีศรัทธาที่เต็มเปี่ยมต่ออัลลอฮฺ ﷻ

ในสถานการณ์เช่นนั้น บรรดาผู้ศรัทธาจะขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ขอความช่วยเหลือจากสิ่งถูกสร้าง เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเป็นผู้ที่มีกำลังที่เข้มแข็งเหมือนกับภูเขามที่มีอาจจะเขย่าลงได้ และหากเขาประสบสิ่งใดสร้างความลำบากให้กับผู้ศรัทธา เขาก็ไม่ขอการปกป้องจากบรรดาสิ่งถูกสร้างแต่จิตใจของเขาแน่วแน่มุ่งหวังต่อผู้ทรงสร้างเพียงพระองค์เท่านั้นที่เขาขอความช่วยเหลือและเป็นที่ยิ่ง ไม่หวังสิ่งอื่นที่จะทำให้ปลอดภัยจากความยากลำบากและได้รับความดี เขาจะไม่ขอต่อผู้ใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความนอบน้อมตนยิ่ง เพราะพวกเขายึดมั่นในคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿إِذْ يَقُولُ الْمَتَفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ هَوَاهُ ۖ دِينُهُمْ ۖ وَمَن
يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

ความว่า “จงรำลึกขณะที่บรรดามูนาฟิคและบรรดาผู้ที่ในหัวใจของพวกเขามีโรค กล่าวว่า ที่ได้ลวงผู้คนเหล่านี้ นั่นคือศาสนาของพวกเขาและผู้ใดมอบหมายแต่อัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์นั่นคือ ผู้ทรงเดชานุภาพผู้ทรงปรีชาญาณ (อัลอันฟาต : 49)

6) พื้นฐานของความเป็นพี่น้องและความเสมอภาค

เตาฮีดเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดมนุษยธรรมและสร้างความอิสรภาพให้เกิดความรู้สึกมีพลังและความประเสริฐของการขำเกรง ดังนั้น เตาฮีดจึงเป็นพื้นฐานหรือแก่นในการกำหนดและสร้างความเป็นพี่น้องและความเสมอภาคในหมู่มนุษย์ด้วยกัน และนี่คือคำเชิญชวนของอัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿ قُلْ يَا هَلْ أَكْتَبِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴾

ความว่า: “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า โอ้อับรรดาผู้ได้รับคัมภีร์จงมายังถ้อยคำหนึ่งซึ่งเท่าเทียมกัน ระหว่างเราและพวกท่านคือว่าเราจะไม่เคารพสักการะนอกจากพระองค์เท่านั้นและเราไม่ให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์ และพวกเรบางคนก็จะไม่ยึดถืออีกบางคนเป็นพระเจ้าอื่นจากอัลลอฮ์ แล้วหากพวกเราคืนหลังให้ก็จงกล่าวเถิดว่า พวกท่านจงเป็นพยานด้วยว่า แท้จริงพวกเราเป็นผู้น้อมตาม” (อาลิอิมรอน : 64)

เตาฮีดนับว่าเป็นพื้นฐานแรกที่สำคัญอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ผู้ใดยึดมั่นต่อเตาฮีดอย่างเหนียวแน่น จิตใจของเขาจะพบแต่ความสงบสุข ถึงแม้ว่าเขาจะเผชิญกับความเลวร้ายมากน้อยเพียงใด เขาสามารถที่จะยอมรับได้และคิดว่าเป็นบททดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่เขาจะต้องน้อมรับอย่างมีอาจปฎิเสธได้ บททดสอบต่าง ๆ นั้นจะดำเนินไปด้วยพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ

เตาฮีดจะทำให้ผู้เชื่อมั่นสามารถดำรงชีวิตอย่างผาสุกทั้งในโลกนี้และโลกหน้าหรือวันอาคีเราะฮ์ โดยจะได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง และในที่สุดจะเป็นผู้ที่รอดพ้นจากไฟนรกและได้รับสวนสวรรค์สถานพำนักอันประเสริฐยิ่งเป็นสิ่งตอบแทนตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสัญญาไว้

อย่างไรก็ตาม ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในเตาฮีดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้จะเห็นได้จากการปฏิบัติของท่านนับตั้งแต่วันเปิดคูโลกจนถึงวันสิ้นลมหายใจของมุสลิม โดยแบ่งระยะของการปลูกฝังการยึดมั่นและการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นระยะ ๆ

อิมามอะบู ดาูด (Abu Dawud 1964 : 4561) ได้บันทึกหะดีษจากอะบู สุรอยเราะฮ์ ﷺ กล่าวไว้ว่า :

((رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدْنَى فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ بِالصَّلَاةِ))

ความว่า: “ฉันเห็นท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวอะซาน ณ หูของอัลหะสัน เป็น อะลี เมื่อฟาฏิมะฮ์คลอดเขาด้วยอะซานการละหมาด”

เมื่อมุสลิมคลอดลูกแล้วท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สนับสนุนให้สอนทารกด้วยคำปฏิญาณตนที่มีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

อิมามมุสลิม (Muslim 2001 : 461) ได้บันทึกหะดีษจากการรายงานของมูอาซ เป็นญะบັล ﷺ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า :

((مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

ความว่า: “ผู้ใดที่มีการจบคำพูดของด้วยคำ ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่น เว้นแต่อัลลอฮ์ เท่านั้น เขาจะเข้าสวรรค์อย่างแน่นอน”

เมื่อมุสลิมจะสิ้นใจ ท่านนบี ﷺ ยังสนับสนุนให้สอนด้วยคำปฏิญาณตนเพื่อการจบชีวิตของเขาเป็นไปในทางที่ดีที่สุด อิมามอะบู ดาูด (Abu Dawud 1964 : 893) ได้บันทึกหะดีษจากการรายงานของอะบู สะอิด อัลคุดรีย์ ﷺ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า :

((لَقِّنُوا مَوْتَكُمْ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))

ความว่า: “จงสั่งสอนผู้ที่จะเสียชีวิตในหมู่พวกเจ้าด้วย ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่น เว้นแต่อัลลอฮ์ เท่านั้น”

ผู้ที่ยึดมั่นในเตาฮีดอย่างถูกต้องและด้วยความบริสุทธิ์ใจเขาจะประสบความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ความสำเร็จในโลกนี้เขาสามารถปกป้องตัวเองจากการกระทำสิ่งขัดหลักศาสนา แต่ทว่า จะพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติอิสลาม โดยเตาฮีดจะเป็นเครื่องชี้นำเพื่อเลือกหนทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเขา ส่วนความสำเร็จในโลกหน้าคือ เขาจะได้รับการตอบแทนด้วยการเข้าสวรรค์

หลังจากมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องเตาฮีด มุสลิมจำเป็นจะต้องเรียนรู้เรื่องการศรัทธาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการดำเนินชีวิต

2.1.3 การยึดมั่นในหลักอีมาน

2.1.3.1 ความหมายของอีมาน

ความหมายอีมานตามหลักภาษาศาสตร์

อิบนุ มัณซุร (Ibn Manzur 1997 : 223-224) ได้อธิบายความหมาย “อีมาน” กล่าวว่า เป็นอาการนามซึ่งผันมาจากรากศัพท์ของคำ **آمَنَ يَأْمَنُ** อ่านว่า อา-มะ-นะ, ยู่อมีนุ อีมานัน แปลว่า การเชื่อมั่นและการศรัทธา แต่ถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ของคำที่ประกอบขึ้นด้วยอักษร ฮัมชะฮฺ-มีม-นูน โดยทั่วไปมักจะหมายถึง ความปลอดภัย ดังนั้นพอสรุปได้ว่า “อีมาน” ในภาษาอาหรับมีสองความหมาย คือ

1. อีมาน หมายถึง การประทานความปลอดภัย ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿وَأَمَّنَّهُمْ مِّنْ خَوْفٍ﴾

ความว่า: “และทรงให้ความปลอดภัยแก่พวกเขาให้พ้นจากความหวาดกลัว” (กุรอาน : 4)

2. อีมาน หมายถึง การเชื่อมั่น การศรัทธา ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا﴾

ความว่า: “พวกเจ้าจงกล่าวเถิด เราได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และสิ่งที่ถูกประทานลงมาซึ่งเรา” (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 136)

ตามความหมายในลักษณะที่สองนี้ เป็นสิ่งที่มีความผูกพันอยู่ในความหมายลักษณะที่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่ให้มนุษย์มีอีมานนั้นคือ อัลลอฮฺ ﷻ ผู้มีพระนามว่า อัลมูมิน (ผู้ทรงให้ความปลอดภัย) แก่บรรดาปวงบ่าวจากความอยุติธรรมทั้งปวง (Jauhari 1402 : 5/2071)

(2) ความหมายอีมานตามหลักวิชาการ

ตามทัศนะส่วนใหญ่ของอะฮฺลุลสุนนะฮฺได้มีความเห็นว่า อัลอีมาน หมายถึง ความเชื่อมั่นด้วยจิตใจ การกล่าวยอมรับด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยร่างกาย

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah n.d. : 1/34) กล่าวว่า “ การศรัทธา คือ การกล่าวด้วยวาจาพร้อมด้วยการกระทำ”

อิบนุ ตัยมียะฮฺ ไม่ได้ระบุการยึดมั่นด้วยใจ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันว่าอีมานหรือการศรัทธานั้นอันดับแรกต้องอยู่ที่ใจซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มอะฮฺลุล สุนนะฮฺจึงไม่จำเป็นต้องระบุการยึดมั่นด้วยใจ

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah n.d. : 1/34) ได้กล่าวถึงทัศนะของกลุ่มชนชาวสะลัฟและบรรดานักวิชาการว่า “บางครั้งพวกเขาถือว่า อีมาน หมายถึง คำพูดและการกระทำ บางครั้ง

กล่าวว่า หมายถึงทั้งคำพูด การกระทำและการยอมรับ บางครั้งกล่าวว่า หมายถึง คำพูด การกระทำ การยอมรับ และการปฏิบัติตามอัศสุนนะฮ์ และบางครั้งก็กล่าวว่า คือ การกล่าวด้วยลิ้น การยึดมั่นด้วยใจ และการปฏิบัติด้วยร่างกาย ซึ่งการอธิบายทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ท่านยืนยันว่าเป็นการอธิบายที่ถูกต้อง ทั้งนี้เมื่อพวกเขาอธิบายว่า การพูดและการปฏิบัตินั้นหมายความว่า ในการพูดนั้นครอบคลุมถึงการพูดด้วยวาจา และการยึดมั่นด้วยใจ รวมกันนี้คือ ความเข้าใจจากประโยคที่พวกเขากล่าวมา ”

อับฮุบบิล (al-Shubbil 1995 : 424) ได้อธิบายความหมายของอิมานโดยอ้างนิยามของอิมามอิบนุ เราะอ์ญิบ อัลหันบะลีย์ ท่านกล่าวว่า อิมาน หมายถึง “คำพูด การกระทำ และเจตนา”

อิบนุ เราะอ์ญิบ (Ibn Rajab 1990 : 59) ได้ขยายความเพิ่มเติมกล่าวว่า ศูนย์รวมแห่งการศรัทธาครอบคลุมถึงการระดับทั้งสามส่วน คือ ระดับจิตใจด้วยการประทับการศรัทธาให้มั่นคงระดับลิ้นด้วยถ้อยคำกล่าวปฏิญาณการศรัทธา และระดับเรือนกายด้วยการปฏิบัติงานที่เสริมให้ศรัทธาเข้มแข็ง และสิ่งที่เป็นที่แพร่หลายจากกลุ่มชนชาวสะลัฟและปราชญ์สาขาหะดีษ คือ การศรัทธาประกอบด้วยวาจา การกระทำ และเจตนา โดยที่การทำงานทุกอย่างประมวลอยู่ในความหมายของการศรัทธา”

ความหมายของอิมานตามทัศนะของอิมามอิบนุ เราะอ์ญิบข้างต้นสอดคล้องกับความหมายของปราชญ์อะฮ์ล อัศสุนนะฮ์ท่านอื่น ๆ

ดังนั้น อิมานจะเป็นส่วนหนึ่งของอะกีดะฮ์ที่เป็นรากฐานของศาสนาอิสลาม ที่มีการเชื่อมั่นอยู่ในจิตใจเหมือนกับอะกีดะฮ์เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนหรือผลักดันให้เกิดพลังแห่งการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะด้วยคำพูด การปฏิบัติ และพฤติกรรมต่างๆ ของมุสลิม ความสมบูรณ์ของอิมานจะแสดงถึงความมั่นคงของอะกีดะฮ์และความมั่นคงของอะกีดะฮ์จะแสดงถึงการยึดมั่นในศาสนาอิสลามที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่ออัลกุรอานมิได้นิยามการศรัทธาไว้เป็นการเฉพาะ ย่อมเป็นหน้าที่ของท่านเราะอ์สุลลอลฮุ ﷺ ที่จะต้องอธิบายความหมายของการศรัทธาให้มีความชัดเจน มุสลิม (Muslim 2001: 9) ได้รายงานหะดีษจากอุมัร เป็น อัลค็อฎฎ็อบ ﷺ จากท่านเราะอ์สุลลอลฮุ ﷺ ที่ได้อธิบายความหมายของอิมานโดยกล่าวว่า:

((اَلْإِيْمَانُ اَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ
كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ))

ความว่า: “การศรัทธา คือความศรัทธาต่ออัลลฮุและต่อบรรดามลาอีกะฮ์ของพระองค์ และเชื่อมั่นต่อคัมภีร์ของพระองค์ และต่อเราะอ์สุลของพระองค์ และต่อวันอาคิเราะฮ์ และเชื่อมั่นต่อการกำหนด

สภาวะการณ์ทั้งความดีและความชั่ว” (Abu Dawud 1964 : 4075 al-Tirmidhi 1978 : 2535, al-Nasa’i 2001: 4904)

อัลบุคอรี (al-Bukhari 2000 : 51) ได้รายงานหะดีษบทหนึ่งทีอธิบายความหมายของอีมาน จากการรายงานของอิบน์ อุมร์ กล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวแก่เหล่าสะหายะฮะฮ์กลุ่มหนึ่ง ท่านกล่าวว่า:

((هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ))

ความว่า: “พวกท่านรู้ไม่ว่าการศรัทธาต่ออัลลอฮ์คืออะไร คือการปฏิบัติว่าไม่มีพระเจ้าใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และการดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และการจ่ายซะกาต และการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน”

อัลบุคอรี (al-Bukhari 2000 : 8) และมุสลิม (Muslim 2001 : 51) ได้อธิบายความหมายของอีมานโดยการยึดหะดีษจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ:

((الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ وَفِي لَفْظٍ آخَرَ وَإِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ))

ความว่า: “การศรัทธามีกว่าหกสิบแขนงและความละอายก็เป็นแขนงหนึ่งของการศรัทธา” และในอีกสำนวนหนึ่ง “การขจัดสิ่งกีดขวางออกจากถนนหนทางเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา”

ตามความหมายของหะดีษต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศรัทธาหมายถึง การยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างหนักแน่น การปฏิบัติด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยร่างกาย จากการค้นคว้าถึงทัศนะของนักปราชญ์ที่มีต่อความหมายของการศรัทธานั้นพบว่า บรรดาปราชญ์ได้ให้ความหมายแตกต่างกัน สามารถแบ่งออกได้เป็นหกทัศนะดังนี้

ทัศนะแรก นักปราชญ์อะฮ์ล อัสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ มีความเห็นว่า “การศรัทธา (อีมาน) คือ ความเชื่อมั่นด้วยจิตใจ การกล่าวยอมรับด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยกาย”

ทัศนะที่สอง กลุ่มอัลกัรรอมียะฮ์⁽¹⁾ มีความเห็นว่า “การศรัทธานั้น หมายความว่าเฉพาะการยอมรับด้วยวาจาเท่านั้น กล่าวคือ ด้วยการกล่าวถ้อยคำปฏิญาณทั้งสอง (ชะฮาดะตัยน) โดยไม่มีเงื่อนไขต้องมีการเชื่อในใจอย่างแน่วแน่”

⁽¹⁾ กลุ่มอัลกัรรอมียะฮ์ เป็นส่วนหนึ่งของพวกมูญอะฮ์ นำโดยอะนะบ อับดุลลอฮ์ มุฮัมหมัด เป็น กัรรอมี อัสติญีสตานีย์ มีแนวคิดยอมรับในคุณลักษณะที่แท้จริงของอัลลอฮ์ ﷻ โดยยึดมั่นว่าคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เหมือนกับมนุษย์ (Ghalib bin Ali al-'Awaji 1997 : 2/943)

อะบู อัลหะสัน อัลด็อซอะรียฺ (Abu al-Hasan al-Ash'ari 1990 : 213-214) ตามทัศนะของกลุ่มอรรอมียะฮฺ การกระทำหรือพฤติกรรมภายนอก รวมทั้งการเชื่อมั่นด้วยจิตใจ จึงมิใช่องค์ประกอบส่วนหนึ่งของการศรัทธา แต่จะยึดหลักของการกล่าวปฎิญาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หมายความว่า เมื่อผู้ใดเปล่งวาจากกล่าวคำปฎิญาณทั้งสอง ผู้นั้นย่อมมีอิมานที่สมบูรณ์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพภายในจิตใจและแม้ยังมีได้กระทำการกัศดีหรือกระทำความดีใด ๆ ก็ตาม

ทัศนะที่สาม อิมามอะบู หะนีฟะฮฺและปวงปราชญ์มัซฮับหะนะฟียะฮฺ มีความเห็นว่า “การศรัทธาคือ การเชื่อมั่นด้วยจิตใจประกอบด้วยกรกล่าวยอมรับด้วยลิ้น” เป็นทัศนะของฆิลาอัน อัลดิมชกียฺเหมือนกัน⁽¹⁾ (Abu al-Hasan al-Ash'ari 1990 : 219)

ตามทัศนะนี้บุคคลที่เชื่อมั่นด้วยจิตใจหรือกล่าวยอมรับด้วยวาจาแต่เพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้มีความศรัทธา (อิมาน) หรือมุอ์มิน และผู้ที่เชื่อมั่นด้วยจิตใจพร้อมทั้งเปล่งวาจายอมรับด้วยการกล่าวคำปฎิญาณทั้งสอง ผู้นั้นย่อมมีอิมานที่สมบูรณ์แม้ยังมีได้กระทำการกัศดีใดก็ตาม

ทัศนะที่สี่ กลุ่มญะฮะลียะฮฺกล่าวว่า “การศรัทธานั้น หมายความว่า การรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ กับการรู้จักบรรดาเราะฮฺสุลและสิ่งที่ท่านเหล่านั้นนำมาเผยแพร่นั้น” (Abu al-Hasan al-Ash'ari 1990 : 213-214)

และอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากนั้นไม่ว่าจะเป็นการปฎิญาณด้วยลิ้น หรือปฏิบัติด้วยกาย ไม่ถือเป็นส่วนที่อยู่ในความหมายของศรัทธา (Abu Ya'la 1990 : 161)

ทัศนะที่ห้า กลุ่มมุอะตะฮิละฮฺ กล่าวว่า “การศรัทธานั้นหมายถึง การกัศดีต่าง ๆ ทั้งหมดทั้งฟิรฎูและสุนัต คนที่ทำบาปหนัก (ฟาซิก) ย่อมหมดสภาพความเป็นผู้ศรัทธา เพียงแต่ในสภาพเช่นนี้มิได้เปลี่ยนไปเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา หากเป็นผู้อยู่ในระหว่างทั้งสองนั้นคือระหว่างการเป็นผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธ (al-Ash'ari 1990 : 1/329, 331)

ทัศนะที่หก อัลดะฮาลีเราะฮฺมียฺมีความเห็นว่า “การศรัทธา (อิมาน) คือความเชื่อมั่นทั้งในทางภาษาศาสตร์และทางวิชาการ ส่วนการกระทำและพฤติกรรมทั้งหลายนั้นเป็นส่วนประกอบของการศรัทธา หาใช่แก่นแท้ที่เป็นสาระสำคัญของการศรัทธาไม่” (Abu Ya'la 1990 : 158)

และส่วนหนึ่งจากบรรดานักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงที่ได้ให้ความหมายของความศรัทธา (อิมาน) คือ

⁽¹⁾ ฆิลาอัน อัลดิมชกียฺ มีชื่อเต็มว่า ฆิลาอัน อิบน์ มุสลิม อัลดิมชกียฺ มีความเชี่ยวชาญทางด้านโหราศาสตร์ เป็นผู้นำกลุ่มฆิลาอันียะฮฺ เขากลับมาเปิดเผยแนวคิดนี้อีกครั้ง กระทั่งอิหม่ามเอาฮาอียฺฟัตวาตัดสินให้ประหารชีวิตเขาเมื่อปีอิญเราะฮฺศักราชที่ 105 หรือ คริสต์ศักราชที่ 723 ณ เมืองคามาัสกัศ (al-Zirikli 1999 : 5/124)

อะบู อะอฺลา (Abu Ya'la 1990 : 153) ได้อ้างนิยามของอิมามอะหมัด เป็น หันบัต ท่านกล่าวว่า “การศรัทธานั้น คือการกล่าวด้วยวาจาและการกระทำประกอบกันซึ่งอาจเพิ่มหรือลดหย่อนลงได้ กล่าวคือเมื่อบุคคลทำความดีการศรัทธาของเขาจะทวีเพิ่มขึ้น และเมื่อละเลยความดีการศรัทธาก็จะลดหย่อนลง”

อิบนุ อะบี ชัยบะฮฺ (Ibn Abi Shaibah 1983 : 50) กล่าวว่า “การศรัทธาในทัศนะของเราคือ คำพูดและการกระทำ อาจเพิ่มขึ้นและลดลงได้”

อับดุลอะซีซ ญุมฮัด อะมีน (Abd al-'Aziz Jum'ah Amin 1990 : 148) ได้อธิบายความหมายของอิมานโดยอ้างถึงอิมามอิบนุ อัลคอบัยมิม ท่านกล่าวถึงความสำคัญของจิตใจซึ่งเป็นที่รองรับการอิมานว่า “หัวใจและวิญญาณคือสิ่งขับเคลื่อนชีวิตมนุษย์ สิ่งที่หัวใจยอมรับเป็นความเร้นลับที่ไม่มีความแตกต่างระหว่าง มุอฺมินกับกาเฟร”

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าปวงปราชญ์มุสลิมได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการศรัทธาตามหลักวิชาการไว้อย่างหลากหลายที่แตกต่างกัน แต่ทัศนะที่สอดคล้องและครอบคลุมหลักฐานต่าง ๆ ทั้งจากอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮฺ ทัศนะนี้เป็นทัศนะของนักปราชญ์อะฮฺลุลฮัดิษฮฺโดยให้ความหมายว่า การศรัทธา (อิมาน) ต้องประกอบไปด้วยความเชื่อมั่นด้วยจิตใจ การยอมรับด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยร่างกาย การยึดมั่นในหลักการศรัทธาดังกล่าวมีนัยสำคัญดังนี้

1. การเชื่อมั่นด้วยจิตใจ คือ รากฐานที่สำคัญของการศรัทธา ถึงแม้ว่าจะไม่มีผู้ใดล่วงรู้แต่อัลลอฮฺ ~~จะ~~ ย่อมล่วงรู้
2. การยอมรับด้วยวาจา เป็นการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความศรัทธาภายในจิตใจให้เป็นที่ประจักษ์
3. การปฏิบัติเป็นการเสริมสร้างความสมบูรณ์แก่การศรัทธาในใจและการกล่าวด้วยวาจา

จากทั้งสามประการข้างต้นเป็นประจักษ์ชัดว่า หากแม้ว่าไม่มีการกระทำความดีใด ๆ ก็มิได้ส่งผลกระทบต่อการศรัทธาตรงเท่าที่จิตใจยังคงเชื่อมั่น เพราะการศรัทธาโดยเนื้อแท้เป็นนามธรรมที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจที่ไม่สามารถสัมผัสหรือจับต้องได้ พฤติกรรมภายนอกอันได้แก่การกล่าวคำปฏิญาณและการปฏิบัติตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ทางกายเป็นเครื่องมือพิสูจน์นามธรรมที่มีอยู่ภายในจิตใจ ดังหลักพื้นฐานที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา (เนี้ยต) และเมื่อมนุษย์ไม่สามารถล่วงรู้ถึงความในใจของผู้อื่นได้ ความเชื่อมั่นด้วยจิตใจเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อการยืนยันการศรัทธา หรืออีกนัยหนึ่งหากยอมรับการศรัทธาด้วยจิตใจของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว ย่อมไม่อาจแบ่งแยกระหว่างมุสลิมมุอฺมินกับมุสลิมฟาสิกออกจากกันได้

ดังนั้น การที่จะเรียกว่า มุสลิมผู้นั้นย่อมต้องมีความเชื่อในใจ ยอมรับด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยกายพร้อมกัน นั้นเป็นการแสดงการยึดมั่นในหลักศาสนาด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของหะดีษที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

2.1.3.2 องค์ประกอบของอิมาน

การศรัทธาในอิสลามนั้นจำเป็นจะต้องวางอยู่บนหลักพื้นฐานหรือองค์ประกอบต่าง ๆ 6 ประการ อิมามมุสลิม (Muslim 2001: 9) ได้รายงานหะดีษที่กล่าวถึงองค์ประกอบของการศรัทธาในอิสลามจากอุมร์ เบนีญ อัลค็อฎฏ็อบ กล่าววาท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า:

((إِلْيَمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ))

ความว่า: “คือ ความเชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ และต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ และต่อคัมภีร์ของพระองค์ และต่อเราะสุลของพระองค์ และต่อวันอาคิเราะฮ์ และเชื่อมั่นต่อการกำหนดสภาพการณ์ทั้งความดีและความชั่วแห่งพระองค์”⁽¹⁾

องค์ประกอบของการศรัทธาทั้ง 6 ประการนี้ จำเป็นที่มุสลิมทุกคนจะต้องเชื่อมั่นอย่างหนักแน่น เพราะบรรดาองค์ประกอบเหล่านี้เปรียบเสมือนเสาหลักของศาสนา ถ้าขาดเสาหลักไปหนึ่งประการก็จะทำให้มุสลิมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในศาสนา และเช่นเดียวกันถ้าหากว่าองค์ประกอบของการศรัทธาคงเหลือแต่ประการเดียว เขาผู้นั้นย่อมไม่สามารถเป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริงได้ องค์ประกอบของการศรัทธาจำแนกเป็นหัวข้อดังนี้ ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต (เราะสุลของพระองค์) ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ และศรัทธาต่อการกำหนดสภาพการณ์

ตามหลักที่ถูกต้องจากอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ (หะดีษ) ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การศรัทธาจะสมบูรณ์จะต้องอาศัยองค์ประกอบทั้งหกประการ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายไว้ในเรื่องของการยึดมั่นในหลักอะกิดะฮ์เตอาฮิด (ดู หัวข้อ 2.1.2)

⁽¹⁾ หะดีษเศาะฮีหฺ บันทีก โดย al-Tirmidhi, 1978 : 2535 ; al-Nasa'i, 2001: 4904 ; Abu Dawud, 1964 : 4075 ; Ibn Majah, n.d. : 62 และAhmad, 1987 : 179, 186, 346, 352, 5592

2. ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์

การเชื่อมั่นหรือการศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ คือ การเชื่อมั่นต่อการมีอยู่จริงของพวกเขาด้วยการเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ โดยปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยใด ๆ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ ءَاَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ ۚ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَاَمَنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ ۚ وَكُتِبَ عَلَيْهِ وَرُسُلِهِ ۚ ﴾

ความว่า: “เราะฮ์สูลัน (นบีมุฮัมมัด) ได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ได้ถูกประทานลงมาแก่เขา จากพระเจ้าของเขา และมุอิมินทั้งหลายก็ศรัทธาด้วย ทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และมลาอิกะฮ์ของพระองค์และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะฮ์สูลของพระองค์...” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 285)

ดังนั้น หากผู้ใดปฏิเสธการมีอยู่จริงของบรรดามลาอิกะฮ์ ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา (กาฟิร) ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า:

﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ ۚ وَرُسُلِهِ ۚ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾

ความว่า: “และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และมลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์และบรรดาเราะฮ์สูลของพระองค์ และวันปรโลกแล้วไซ้ร้ แน่อนเขาก็ได้หลงทางไปแล้วอย่างไกล” (อันนิสาฮ์ : 136)

อิบน์ บัตตะฮ์ (Ibn Battah 1404 : 210) ได้อธิบายการศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ จำเป็นต้องศรัทธาว่า บรรดามลาอิกะฮ์เป็นบ่าวของ อัลลอฮ์ ﷻ ประเภทหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะและแตกต่างไปจากบ่าวประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ บรรดามลาอิกะฮ์นั้นถูกบังเกิดด้วยรัศมีของพระองค์ ไม่กินไม่ดื่ม ไม่หลับนอน ไม่มีเพศ และบรรดามลาอิกะฮ์นั้นจะเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ จะไม่พูดก่อนได้รับคำบัญชาจากอัลลอฮ์ ﷻ พวกเขามีหน้าที่เฉพาะแตกต่างกันไป

อิบน์ อะบี อีซซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 408-809) ได้อธิบายว่า ในบรรดามลาอิกะฮ์ เหล่านั้นที่มีหน้าที่สำคัญดังนี้

1. มลาอิกะฮ์ญิบรีล เป็นผู้ทำหน้าที่รับมอบหมายให้นำสาส์นจากอัลลอฮ์ ﷻ มาสู่เหล่าศาสนทูตของพระองค์เพื่อเผยแผ่แก่มนุษยชาติ

2. มลาอิกะฮุมกาะอิล มีหน้าที่นำปัจจัยต่าง ๆ (ริสกี) จากอัลลอฮฺ ﷻ มายังปวงสัตว์โลก
3. มลาอิกะฮุมงักร์ นะกีร์ มีหน้าที่สอบถามผู้ตาย ณ หลุมฝังศพ
4. มลาอิกะฮุรอกิบ อาดีด มีหน้าที่ลงบันทึกการกระทำความดีและความชั่วของมนุษย์
5. มลาอิกะฮุชรออิล มีหน้าที่ปลิดชีพสัตว์โลกทั้งปวง
6. มลาอิกะฮุสรอฟีล มีหน้าที่เป่าสังข์ในวันสิ้นโลก
7. มลาอิกะฮุริฎวาน มีหน้าที่ดูแลกิจการต่าง ๆ ในสวนสวรรค์
8. มลาอิกะฮุมาลิก มีหน้าที่ดูแลกิจการต่าง ๆ ในขุมนรก

นอกจากนี้ยังมีมลาอิกะฮุอีกเป็นจำนวนมากที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระบัญชาของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถล่วงรู้ได้ นอกจากพระองค์เพียงผู้เดียวเท่านั้น

สิ่งที่มุสลิมได้จากการศรัทธาในความมีอยู่จริงของบรรดามลาอิกะฮุนั้น จะทำให้เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ เป็นผลดีแก่เขาที่จะตระหนักรู้เสมอต่อการปฏิบัติของตน เพราะรู้อยู่เสมอว่ามีผู้คอยบันทึกพฤติกรรมเพื่อรายงานเสนอต่อพระผู้อภิบาลในวันพิพากษา

3. ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์⁽¹⁾ ของอัลลอฮฺ ﷻ

อิบนุ อะบี อัลอิซซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 424) ได้อธิบายว่า มุสลิมต้องมีความศรัทธาและเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ว่า แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ของพระองค์ลงมาแก่บรรดาเราะสูลทั้งหลาย ซึ่งในนั้นมีคำสั่งใช้ ขู่ห้าม สัญญาบุญ สัญญาลงโทษ และสิ่งประการต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงต้องการต่อมนุษย์ซึ่งมีทางนำ และแสงสว่างอยู่ในนั้น ดังที่พระองค์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า:

﴿ءَاْمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلٌّ ءَاْمَنَ بِاللّٰهِ
وَمَلٰئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ﴾

ความว่า: “เราะสูลนั้น (นบีมุฮัมมัด) ได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ได้ถูกประทานลงมาแก่เขา จากพระเจ้าของเขา และมุอฺมินทั้งหลายก็ศรัทธาด้วย ทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และมลาอิกะฮฺของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะสูลของพระองค์”
(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 285)

⁽¹⁾ คัมภีร์ต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานให้กับบรรดาศาสนทูตเพื่อเป็นบทบัญญัติในการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ และคัมภีร์อัลกุรอานเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานให้กับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

นอกจากอัลกุรอานแล้วยังมีบรรดาคัมภีร์ต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานให้กับบรรดาเราะซูลของพระองค์นั้นมีมากมาย (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 424-425) แต่ที่ปรากฏมีการระบุไว้ในอัลกุรอานมีดังนี้

1. ประเภทสุหฺฟหรือแผ่นจารึก เช่น สุหฺฟของนบีอิบรอฮีม
2. ประเภทเล่มหรือมัสหฺฟ ที่ปรากฏในอัลกุรอานมี 4 เล่ม คือ
  - ก. คัมภีร์อัลเตวารอต ประทานให้กับนบีมูซา ﷺ
  - ข. คัมภีร์อัลอินญีล ประทานให้กับนบีอีซา ﷺ
  - ค. คัมภีร์อัซซะบूर ประทานให้กับนบีดาอูด ﷺ
  - ง. คัมภีร์อัลกุรอานอันทรงเกียรติ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานให้กับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

อิบน์ อะบี อัลอิซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 425-426) ได้อธิบายว่า อัลกุรอานเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานลงมาสำหรับมวลมนุษยชาติ และเป็นคัมภีร์ที่มายกเลิกคัมภีร์ต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ ซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานมีเรื่องราวต่างๆ มากมาย อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงแจกแจงเรื่องราวของบรรดาผู้คนที่ทั้งหลาย ตั้งแต่ยุคแรกและยุคสุดท้าย และเรื่องเกี่ยวกับการสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินทั้งหลาย การแยกแยะสิ่งที่ไม่อนุมัติและสิ่งที่ไม่อนุมัติ หลักการเกี่ยวกับจรรยาบรรณ บทบัญญัติของการอิบาดะฮฺ และการสังคัมร่วมกัน ประวัติเรื่องราวของบรรดาเราะซูลและบรรดาคณศอลิหฺ การตอบแทนสำหรับคนมุอฺมินและผู้ปฏิเสธศรัทธา ทรงอธิบายลักษณะของสวนสวรรค์อันเป็นที่พำนักของบรรดาผู้ที่ศรัทธา ทรงอธิบายลักษณะของนรกอันเป็นที่พำนักของบรรดาผู้ปฏิเสธและบรรดามุสลิมนที่ทำบาป พระองค์ทรงทำให้อัลกุรอานเป็นดั่งสิ่งเยียวยารักษาโรคร้ายในจิตใจ เป็นข้ออธิบายของทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็นทางนำและความเมตตาแก่บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴾

ความว่า: "...และเราได้ให้คัมภีร์แก่เจ้าเพื่อชี้แจงแก่ทุกสิ่ง และเพื่อเป็นทางนำและเป็นความเมตตา และเป็นข่าวดีแก่บรรดามุสลิมน" (อันนะหฺล : 89)

มุสลิมนทุกคนต้องปฏิบัติตามอัลกุรอาน และใช้มันเป็นข้อตัดสิน ควบคู่กับหลักฐานที่ถูกต้องที่มาจากท่านเราะซูล ﷺ เพราะพระองค์ทรงแต่งตั้งเราะซูลของพระองค์ลงมายังบรรดาญินและมนุษย์ทั้งหมดเพื่อชี้แจงสิ่งที่ถูกประทานลงมาให้แก่พวกเขาดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَرْوُونَ ﴾

ความว่า: “และเราได้ให้อัลกุรอานแก่เจ้าเพื่อเจ้าจะได้ชี้แจง (ให้กระจ่าง) แก่มนุษย์ซึ่งสิ่งที่ได้ถูกประทานมาแก่พวกเขา และเพื่อพวกเขาจะได้ไตร่ตรอง” (อันนะหฺลุ : 44)

อัลกุรอานที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานมาให้แก่ท่านเราะสูลนั้นเพื่อเป็นทางนำสำหรับมวลมนุษยชาติทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า :

﴿الرَّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

ความว่า: “อะลิฟ ลาม รออฺ คัมภีร์ที่เราได้ประทานลงมาแก่เจ้า เพื่อให้เจ้านำมนุษย์ออกจากความมืดมนทั้งหลาย สู่ความสว่าง ด้วยอนุมัติของพระเจ้าของพวกเขา สู่ทางของพระเจ้าผู้เดชานุภาพผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ” (อิบรอฮีม : 1)

มุสลิมต้องศรัทธาว่าอัลกุรอานนั้นเป็นคำดำรัสของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทั้งตัวอักษรและ นัยยะความหมายของมัน มิใช่สิ่งที่เป็นมัจจุล (สิ่งถูกสร้างขึ้นใหม่) และเป็นมัจวะญิฮาดิ (สิ่งมหัศจรรย์) ที่พระองค์ทรงประทานมาให้กับท่านเราะสูลของพระองค์เพื่อเป็นการยืนยันถึงการเป็นศาสดา และเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่ไม่มีการยกเลิกหรือถูกเปลี่ยนแปลงใด ๆ ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นผู้ให้การปกป้องรักษามันให้ปลอดภัยจากการบิดเบือน เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมหรือการตัดทอนใด ๆ จนกระทั่งถึงวันที่พระองค์จะทรงยกเลิกมันกลับคืนสู่พระองค์ นั่นคือวันกิยามะฮฺ

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿إِنَّا خُنَّا نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

ความว่า: “แท้จริงเราได้ให้ข้อตักเตือน (อัลกุรอาน) ลงมา และแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นนอน” (อัลหัจญ์ : 9)

บุคคลใดปฏิเสธอัลกุรอานแม้แต่เพียงตัวอักษรเดียวหรือเพิ่มเติมหรือตัดทอนมัน เขาผู้นั้นเป็นผู้ที่ตกอยู่ในสภาพของผู้ที่ไร้การศรัทธา และการอ่านอัลกุรอานนั้นถือเป็นการทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ﷻ

อัตติรมิซีย์ (al-Tirmidhi 1978 : 2910) ได้รายงานหะดีษเกี่ยวกับผู้ที่อ่านแม้แต่ตัวอักษรเดียวเขาจะได้รับผลบุญถึง 10 ความดีดังที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า :

((مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَكَلِمٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ))

ความว่า: “ผู้ใดอ่านอักษรหนึ่ง ๆ จากกิตาบุลลอฮฺ (อัลกุรอาน) เขา ย่อมได้รับความดีหนึ่ง ซึ่งความดีหนึ่งนั้นย่อมเท่ากับ 10 เท่า ฉัน มิได้กล่าวว่า “อะลิฟ ลาม มีม คือหนึ่งอักษร แต่ “อะลิฟ” คือหนึ่ง อักษร “ลาม” คือหนึ่งอักษร “มีม” ก็คือหนึ่งอักษร” (อะบู อีซา กล่าวไว้ว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษเศาะหีหฺ และ al-Darimi 1987 : 2/230 ตำนวนที่อ้างเป็นของ al-Tirmidhi)

การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮฺ ﷻ นั้น จะทำให้ผู้ที่มีความศรัทธามีแนวทาง ในการดำเนินชีวิตและรู้ถึงหลักธรรมอันแท้จริง เพราะบรรดาคัมภีร์ต่าง ๆ นั้นมาจากพระผู้สร้าง ซึ่งพระองค์ทรงทราบดีว่าผู้อ่อนแอของพระองค์นั้นเป็นเช่นไร และต้องการอะไร พระองค์จึง ได้บัญญัติสิ่งต่าง ๆ ลงมาเพื่อสั่งให้ปฏิบัติและสั่งห้ามมิให้ปฏิบัติทั้งที่เป็นคำพูดหรือการกระทำ

4. ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลของอัลลอฮฺ ﷻ

มุสลิมต้องศรัทธาและเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ ว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเลือกสรรบุคคลในหมู่ มนุษยชาติเป็นเราะสูลของพระองค์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้แจ้งข่าวดีและเตือนข่าวร้าย และเป็นผู้ เรียกร้องเชิญชวนสู่ศาสนาแห่งความจริง ชี้นำมนุษย์และปลดปล่อยพวกเขาให้หลุดพ้นจากความ มีดมนสู่แสงสว่าง และพระองค์ได้ส่งบรรดาเราะสูลของพระองค์ลงมาในทุกยุคทุกสมัย ไม่มี ประชาชาติใดที่ปราศจากการตักเตือน

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا

يُظْلَمُونَ﴾

ความว่า: “และทุกประชาชาติมีเราะสูลถูกส่งมา ดังนั้นเมื่อเราะสูลของ พวกเขาได้มาแล้ว กิจการระหว่างพวกเขาก็ถูกตัดสินโดยเที่ยงธรรม และพวกเขาจะไม่ถูกอธรรม” (ยูनुส : 47)

การเรียกร้องเชิญชวนพวกเขาเป็นไปเพื่อช่วยเหลือประชาชาติต่าง ๆ เหล่านั้นจากการ ตั่งภาคี (ชirik) และการบูชาเจว็ด และชำระสังคมทั้งหลายให้บริสุทธิ์จากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ออก นอกกลุ่มนอกทางและความเสื่อมเสีย

อิมามอิบนุ อะบี อัลอิซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 243-244) ได้อธิบายว่า บรรดาเราะสูล คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ในศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ ปฏิบัติตามความไว้วางใจที่ถูกมอบหมาย และให้ การตักเตือนแก่ประชาชาติของตน พร้อมทำการต่อสู้ (ญิฮาด) ในหนทางของอัลลอฮฺ ﷻ อย่าง จริงจังและสมบูรณ์หมดแล้ว

พวกเขาได้ถูกส่งลงมาพร้อมกับบรรดามัจจะญิชาต (สิ่งมหัศจรรย์) ต่าง ๆ มากมายเพื่อเป็นการยืนยันถึงความจริงของพวกเขา ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่ปฏิเสธเราะสุลท่านใดท่านหนึ่งเท่ากับเขาผู้นั้นก็เป็นผู้ที่ปฏิเสธต่ออัลลอฮ์ ﷻ และบรรดาเราะสุลทั้งหมดด้วย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และบรรดาเราะสุลของพระองค์และต้องการที่จะแยกระหว่างอัลลอฮ์ และบรรดาเราะสุลของพระองค์ และกล่าวว่า เราศรัทธาในบางคน และปฏิเสธศรัทธาในบางคน และพวกเขาต้องการที่จะยึดเอาในระหว่างนั้น ซึ่งทางใดทางหนึ่งนั้น คนเหล่านี้แหละคือผู้ปฏิเสธศรัทธาโดยแท้จริง และเราได้เตรียมไว้แล้ว ซึ่งการลงโทษที่ยังความอับศแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และบรรดาเราะสุลของพระองค์ และมีได้แยกระหว่างคนหนึ่งคนใดในพวกเขา นั้น คนเหล่านี้แหละพระองค์จะทรงประทานแก่พวกเขาซึ่งรางวัลของพวกเขา และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”
(อันนิสาฮ์ : 150-152)

บรรดาเราะสุลที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงส่งมานั้นมีมากมาย ซึ่งส่วนหนึ่งพระองค์ได้เอ่ยนามเอาไว้ให้เราทราบในอัลกุรอาน หรือโดยคำบอกเล่าของท่านบิหมัหมัด ﷺ และบางส่วนก็มิได้เอ่ยถึงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِّنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ﴾

ความว่า: “และโดยแน่นอน เราได้ส่งบรรดาเราะสุลมาก่อนหน้าเจ้า บางคนในหมู่พวกเขามีผู้ที่เราบอกเล่าแก่เจ้า และบางคนในหมู่พวกเขามีผู้ที่เรามิได้บอกเล่าแก่เจ้า...” (ฆอฟิร : 78)

ในจำนวนบรรดาเราะสูลและนบีที่ถูกเอ่ยนามเอาไว้ในอัลกุรอานนั้นมี 25 ท่านด้วยกัน คือ อาดำม อิดริส นุหฺ ฮูด ศอลิหฺ อิบรอฮีม ลูฏ อิสมาอิล อิสฮาก ะฮฺญูบ ยูสุฟ อัยยูบ หุอัยบ มุซา ฮารูน ชุลกีฟิ ลุฏศ ดาหวด สุลัยมาน อิลยาส อัลยะสะอฺ ะหฺญา ชะกะรียา อีซา และมุฮัมมัด ﷺ

ในบรรดาเราะสูลและนบีทั้งหลาย บางท่านถูกเกิดขึ้นหรือเกิดจากอัลลอฮฺ ﷻ ให้มีฐานะที่ประเสริฐกว่าอีกท่านหนึ่ง ซึ่งตามทัศนะหรือมติของมุสลิมแล้วถือว่าบรรดาเราะสูลนั้นประเสริฐกว่าท่านนบี (al-Fauzan 1998 : 203) และในระหว่างบรรดาเราะสูลเองก็มีความประเสริฐที่ลดหลั่นไม่เท่ากัน ส่วนที่มีความประเสริฐยิ่งในหมู่พวกเขาหรือที่เรียกว่า “อูลูลอฮฺมี” ทั้งหมดมี 5 ท่าน (Ibn Abi al-‘Izz 2000 : 424) คือ มุฮัมมัด นุหฺ อิบรอฮีม มุซา อีซา ﷺ⁽¹⁾ สำหรับผู้ที่มีความประเสริฐที่สุดในบรรดา “อูลูลอฮฺมี” ทั้งหมดคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (al-Shudhaify 1998 : 147) ซึ่งเป็นเราะสูลท่านสุดท้ายในบรรดาเราะสูลและนบีทั้งหลาย หรือเป็นตราแห่งปวงนบี ซึ่งหลังจากท่านแล้วจะไม่มีใครแต่งตั้งศาสดาใด ๆ จากอัลลอฮฺ ﷻ อีก

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴾

ความว่า: “มุฮัมมัดมิได้เป็นบิดาผู้ใดในหมู่บุรุษของพวกเขา แต่เป็นเราะสูลของอัลลอฮฺและคนสุดท้ายแห่งบรรดานบี และอัลลอฮฺนั้นทรงรอบรู้ทุกสิ่ง” (อัลอะหฺซาบ : 40)

ดังนั้น การศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลของพระองค์นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นจะเลือกศรัทธาเฉพาะบุคคลมิได้ ส่วนในเรื่องของการปฏิบัตินั้นก็ให้ยึดถือตามคัมภีร์ที่ประทานลงมาให้กับนบีนั้น ๆ และท่านเราะสูล ﷺ ก็ได้รับคัมภีร์อัลกุรอานเพื่อเป็นทางนำและเผยแผ่ให้กับประชาชาติของท่าน ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชาติของท่านควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคัมภีร์อัลกุรอานและคำสอนของเราะสูล ไม่ว่าจะเป็นการยึดมั่นหรือการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติอิบาดะฮฺนั้น จำเป็นจะต้องมีแบบฉบับมาจากท่านศาสดา ถึงแม้จะมองว่าการทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามก็ตาม หากว่าการปฏิบัตินั้นมีได้มีแบบฉบับมาจากท่านแล้ว

การกระทำความดีดังกล่าวก็นับว่าถูกยอมรับจากอัลลอฮฺ ﷻ และเช่นเดียวกันในเรื่องของประเพณีการทำบุญ จะเห็นได้ว่าประเพณีการทำบุญที่ท่านทำกันอยู่ในทุกวันนี้ บางอย่างมีแบบฉบับมาจากท่านศาสดาสามารถที่จะปฏิบัติได้ และบางอย่างมิได้มีแบบฉบับมาจากท่านศาสดา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว อันเนื่องมาจากการปฏิบัติใดหากไม่อยู่ในเงื่อนไข

⁽¹⁾ ดูเพิ่มเติมในสุเราะฮฺต่าง ๆ คือ สุเราะฮฺ อัลอะหฺซาบ : 7 สุเราะฮฺ ฮัจจฺ : 13, สุเราะฮฺ อัลอะฮฺกอฟ : 35

ของการตอบรับแล้ว ถึงแม้ว่าเราจะปฏิบัติมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ผลของมันก็จะได้แค่ความสูญเปล่าและความเหนื่อยล้านั่นเอง

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าเราจะมิสามารถปฏิบัติอะไรทุกอย่างได้เลยที่ไม่ได้มีแบบฉบับมาจากท่านศาสดา แต่ทว่าการปฏิบัตินั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลายส่วนในการพิจารณาว่าจะสามารถปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประเพณีได้หรือไม่ ดังจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

5. ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก (วันกิยามะฮฺ)

มุสลิมต้องศรัทธามั่นว่าวันอวสานมีจริง โลกนี้ไม่จริงยั่งยืนจะต้องมลายลงไปในวันใดวันหนึ่งข้างหน้า ซึ่งทุกสรรพสิ่งจะพังพินาศย่อยยับ ไม่เหลือแม้แต่ชีวิตใด เว้นแต่อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินเท่านั้น และต้องศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกประการที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบอกไว้ในอัลกุรอาน และที่ท่านเราะฮูต ﷺ กล่าวไว้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นหลังความตาย ตลอดถึงการเข้าพำนักอยู่ในสวนสวรรค์ของชาวสวรรค์ และการเข้าสู่นรกของชาวนรก (al-Sabuniy 1404 : 60,61, 63)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงยืนยันถึงการบังเกิดขึ้นจริงของวันสุดท้ายไว้ในอัลกุรอาน และทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของมันไว้ทุก ๆ ที่ทรงเตือนไว้ในโอกาสต่าง ๆ และทรงเน้นหนักถึงการเกิดขึ้นจริงของมัน อีกทั้งกล่าวเรื่องนี้เอาไว้มากมาย และพระองค์ทรงให้การอีมานต่อวันสุดท้ายนี้ผูกพันกับการอีมานต่อพระองค์

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴾

ความว่า: “และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อสิ่งที่ถูกประทานลงแก่เจ้า และสิ่งที่ถูกประทานลงมาก่อนเจ้า (นบีมุฮัมมัด) และต่อวันอาคิเราะฮฺนั้น พวกเขาเชื่อมั่น” (อัลบะเกาะเราะฮฺ : 4)

การเกิดขึ้นของวันอวสานนั้น ไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงรู้ได้เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ทรงปกปิดมิให้บ่าวของพระองค์ได้ทราบถึงการเกิดขึ้นของมัน ดังปรากฏในอัลกุรอานที่ว่า :

﴿ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

﴿ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

﴿ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮฺนั้น ความรู้แห่งวันอวสานมีอยู่ ณ ที่พระองค์ และพระองค์ทรงประทานฝนลงมาและพระองค์ทรงรอบ

รู้สิ่งที่อยู่ในมดลูกและไม่มีชีวิตใครรู้สิ่งที่มันจะหามาได้ในวันรุ่งขึ้น
และไม่มีชีวิตใครรู้ว่า ณ แผ่นดินใดมันจะตาย แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็น
ผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน” (ลูกมาน : 34)

ถึงแม้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงปกปิดมิให้บ่าวของพระองค์ทรงทราบการเกิดขึ้นของวัน
อวสาน แต่ทั้งนี้พระองค์ก็ได้ทรงให้มีถึงสัญญาณและเครื่องหมายหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึง
การใกล้เข้ามาของมัน และเครื่องหมายหรือสัญญาณต่าง ๆ ของมันนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. สัญญาณเล็ก

สัญญาณเล็ก คือ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาในยุคหนึ่งของโลกก่อนที่จะถึงวันอวสานซึ่งเป็น
ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เราอาจเคยเห็น แต่บางอย่างก็เกี่ยวพันถึงสัญญาณใหญ่อยู่ด้วยสัญญาณย่อย
ดังกล่าวมีอยู่มากมาย ซึ่งเราจะบอกกล่าวถึงเฉพาะที่มีหลักฐานชัดเจนเท่านั้น อัลวาบิล (al-Wabil
1995 : 79) อาทิเช่น การเกิดของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ตลอดจนการเสียชีวิตของท่าน การเกิดความ
วุ่นวาย (ฟิตนะฮฺ) มีการแอบอ้างการเป็นนบี และมีการก่อกบฏพลมต่าง ๆ ขึ้นมากมายพร้อมทั้ง
ปฏิเสธสิ่งที่เป็นสุนนะฮฺของท่านศาสดา ความรู้จะถูกยกกลับไปที่ความเขลาจะมากขึ้น และความ
เสื่อมเสียจะแพร่ระบาด บรรดาคนดี ๆ จะตายจากไป ผู้คนจะหลุดออกจากอิสลามที่ละข้อ บรรดา
ประชาชาติอื่น ๆ ของโลกจะรุมกินโต๊ะประชาชาติของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ผู้หญิงจะมากกว่า
ผู้ชาย แพ้ชนะการแข่งกายอวดโชว์ส่วนสัด การผิประเวณี ดอกเบี้ย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้เกิดขึ้นทั้งหมดแล้วอันแสดงถึงว่าเป็น
การเข้าใกล้ของวันกิยามะฮฺ เหลือแต่สัญญาณใหญ่เท่านั้น

2. สัญญาณใหญ่

เป็นเหตุการณ์ที่บ่งบอกถึงการใกล้ของวันอวสานเข้ามาทุกทีแล้ว คือหากสิ่งใด ๆ
ต่อไปนี้เกิดขึ้น นั่นหมายถึงวันอวสานหรือวันกิยามะฮฺจะบังเกิดขึ้นตามมาทันทีหลังจากนั้น จะ
กล่าวตัวอย่างที่ถูกบอกไว้จากท่านเราะฮูล ﷺ อิบน์ กุฎามะฮฺ (Ibn Qudamah n.d. : 30-31) อาทิเช่น
การปรากฏตัวของอิมามมะฮฺดี หรือมุฮัมมัด อิบน์ อับดุลลาฮฺ ผู้มาจากตระกูลของท่านเราะฮูล ﷺ
คัจฉาลจะปรากฏตัว ส่วนท่านนบีอีซา ~~ﷺ~~ จะลงมาปราบปรามและต่อสู้กับคัจฉาล ยะฮฺยูญญ์และ
มะฮฺยูญญ์จะออกมา สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งจะออกมาและพูดกับมนุษย์ และปรากฏไฟขึ้นมา
เพื่อค้อนหมู่มวลมนุษย์ให้ไปรวมอยู่ที่เดียวกัน เป็นต้น

6. ศรัทธาต่อการกำหนดกฎสถานะการณ์ (เกาะฎอและเกาะดร์)

อะบู อัลหะสัน อัลอัชอะรี (Abu al-Hasan al-Ash'ari 1405 : 56) กล่าวว่า
องค์ประกอบประการสุดท้ายของการศรัทธาในหลักการอิสลาม คือ การเชื่อมั่นอย่างหนักแน่นว่า
ความดีความชั่วทุกอย่างล้วนแต่เกิดขึ้นด้วยการเกาะฎอและเกาะดร์ของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสิ้น อัศ

ศอบูนีย์ (al-Sabuni 1404 : 75-82) ได้อธิบายเพิ่มเติมกล่าวว่า พระองค์ทรงกระทำตามที่พระองค์ทรงประสงค์ ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปด้วยพระประสงค์ และจะไม่ออกจากความต้องการและการวางแผนของพระองค์ พระองค์ทรงทราบในทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว และที่ยังไม่เกิดขึ้น

ดังนั้น ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ล้วนมาจากความรู้และอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งนั้นคือ สิ่งหนึ่งที่พระองค์ได้ทรงรู้มาก่อนแล้ว การกำหนดกฎสภาวะการณ์ของพระองค์ได้บันทึกไว้ตามนั้น รวมถึงสิ่งใด ๆ ก็ตามที่พระองค์ทรงทำให้เกิดขึ้นมาจนถึงกาลนิรันดร์

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ فَدَرًا مَقْدُورًا ﴾

ความว่า “แนวทางของอัลลอฮ์ (ที่ได้มีขึ้นแล้ว) ต่อบรรดาผู้ได้ล่วงลับในสมัยก่อน และพระบัญชาของอัลลอฮ์นั้นได้กำหนดไว้แล้ว” (อัลอะหฺซาบ : 38)

อติร์มิซีย์ (al-Tirmidhi 1978 : 2071) ได้รายงานหะดีษกล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์ไว้ว่า :

((لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ بَعَثَنِي بِالْحَقِّ وَيُؤْمِنُ بِالْمَوْتِ وَبِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَيُؤْمِنُ بِالْقَدْرِ))

ความว่า “บ่าวคนหนึ่งย่อมยังไม่มีความเชื่อใจว่าเขาจะศรัทธาต่อสี่ประการ คือ ให้การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงฉันคือมุฮัมมัดเป็นเราะสูลุลลอฮ์ ซึ่งฉันถูกบังเกิดด้วยสัจจะ และเขาศรัทธาต่อการเสียชีวิต และวันฟื้นคืนชีพหลังจากเสียชีวิต และเขาศรัทธาต่อกฎสภาวะการณ์”⁽¹⁾

อิบนุ อัลกออซิม (Ibn al-Qaiyim 1987 : 55) และอัลหะกะมี (Hakami 1990 : 3/950-951) ได้กล่าวว่า การศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์นี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรู้

การศรัทธานั้นคือให้ศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือหากเกิดขึ้นแล้วมันเกิดขึ้นอย่างไรพระองค์ทรงทราบ ไม่มีสิ่งใดที่อยู่นอกเหนือความรู้ของพระองค์

⁽¹⁾ หะดีษเศาะหี้หฺ บันทึกโดย Abu Dawud 1964 : 4075 ; al-Tirmidhi 1978 : 2070, 2535 และ Ahmad 1987 : 2/119, 2/257, 316, 5/290 จำนวนที่อ้างเป็นของ al-Tirmidhi

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่ง” (อัตเตาบะฮฺ :

115)

2. การบันทึก

การบันทึก คือ การศรัทธาว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบันทึกทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมัลกุต (สิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย) เอาไว้ก่อนแล้วในเลาหุลมะหฺฟูซ⁽¹⁾ อันเป็นสมุดบันทึกที่ไม่มีสิ่งใด ถูกเฉลยจากการจดบันทึก ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและจนกระทั่งวันอวสานนั้น ถูกบันทึกเอาไว้แล้ว ณ เลาหุ มะหฺฟูซ

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿الْم تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

ความว่า “เจ้ามีรู้ดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าและแผ่นดิน แท้จริงสิ่งนั้นอยู่ในบันทึกแล้ว (กล่าวคือสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นบันทึกอยู่ในเลาหุลมะหฺฟูซ) แท้จริงในการนั้นเป็นการง่ายดายสำหรับอัลลอฮฺ” (อัลหัจญ์ : 70)

3. ความประสงค์และความต้องการ

ความประสงค์ คือ การเชื่อมั่นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์ หากสิ่งใดก็ตามที่พระองค์ทรงประสงค์สิ่งนั้นย่อมเกิดขึ้นบังเกิดขึ้น และหากสิ่งใดก็ตามพระองค์มิทรงประสงค์ สิ่งนั้นก็มิอาจจะบังเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจะไม่สมประสงค์สิ่งใด เว้นแต่อัลลอฮฺพระเจ้าแห่งสากลโลกจะทรงประสงค์” (อัตตักวีร : 29)

4. การสร้าง

การสร้าง คือ การศรัทธาว่า อัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง โดยไม่มีผู้สร้างหรือผู้อภิบาลอื่นใดนอกจากพระองค์อีกแล้ว และทุกสิ่งทุกอย่างนั้นอยู่ในอำนาจของพระองค์

⁽¹⁾ เลาหุ อัลมะหฺฟูซ หมายถึง แผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ ซึ่งบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงวันกิยามะฮฺ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾

ความว่า “และพระองค์ทรงให้บังเกิดทุกสิ่ง แล้วทรงกำหนดมันให้
เป็นไปตามกฎสภาวะ” (อัลฟุรกอน : 2)

2.1.3.3 ความสำคัญของอีมาน

อะกีดะฮ์ที่ถูกต้องคือ รากฐานของศาสนาอิสลาม ขณะที่ทุกสิ่งทุกอย่างถูกสร้างขึ้นมาจาก
บนรากฐานอื่นย่อมนำไปสู่ความพินาศและสูญสลาย ด้วยเหตุนี้เราจึงพบว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้
ความสำคัญอย่างยิ่งที่สุดในการวางฐานของอะกีดะฮ์ และทำให้มันมั่นคงอยู่ในจิตใจของบรรดา
เหล่าเศาะหาบะฮ์ตลอดช่วงอายุของท่าน ดังกล่าวนี้เพื่อนำสู่การสร้างกลุ่มชนให้อยู่บนหลักอัน
เข้มแข็งและรากฐานอันมั่นคงนั่นเอง

อัลกุรอานที่ถูกประทานลงมาในช่วงที่ท่านเราะสูล ﷺ อยู่ในมักกะฮ์นั้นเป็นระยะเวลา
13 ปีส่วนกล่าวถึงเรื่องหลักที่เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตคือ เรื่องเกี่ยวกับอะกีดะฮ์และการ
ยอมรับในเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ ﷻ เนื่องจากเรื่องดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับชาวมักกะฮ์เป็นอย่างมาก
ท่านเราะสูล ﷺ จะไม่เรียกร้องเชิญชวนยังสิ่งใด นอกจากการยึดมั่นในอะกีดะฮ์ที่ถูกต้องเท่านั้น

การเรียนรู้เรื่องเตาฮีดและการมีเตาฮีดนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของการ
ดำรงชีวิตของมนุษยชาติ เพราะด้วยการยึดมั่นในเตาฮีดจะสามารถปลดปล่อยมนุษยชาติจากความ
เป็นผู้ปฏิเสธต่ออัลลอฮ์ ﷻ สร้างเสริมบุคลิกภาพที่สมบูรณ์และสมดุล เป็นแก่นสารแห่งความ
ผาสุกทั้งชีวิตแห่งโลกนี้และโลกหน้า พร้อมเป็นพลังสำคัญแห่งจิตใจ เป็นแก่นสารสร้างสัมพันธ์
ความเป็นพี่น้องและความเสมอภาคในหมู่มนุษยชาติที่เป็นมุอฺมิน

2.1.3.4. ความประเสริฐของอีมาน

การศรัทธาในอิสลามหรืออะกีดะฮ์อิสลามมียะฮ์ มีลักษณะที่เฉพาะเป็นของตนเองไม่
เหมือนกับการศรัทธาในศาสนาหรือลัทธิความเชื่ออื่น ๆ และมีความประเสริฐ

อับดุลรอชีด อะหฺมัด (Abdul Rashid Ahmad 2003 : 55-61) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะ
และความประเสริฐดังกล่าวไว้ในหนังสือของท่านดังนี้

1. เป็นการยึดมั่นแห่งพระผู้อภิบาล หรือเรียกว่า อะกีดะฮ์ ร็อบบานียะฮ์ หมายถึง การ
ยึดมั่นที่ถูกกำหนดโดยพระผู้เป็นเจ้า และผู้ทรงอภิบาลสากลจักรวาล ดังนั้น การยึดมั่นตาม
แนวทางนี้จึงมิใช่หลักการที่ถูกกำหนดโดยความคิดของมนุษย์หรือสิ่งถูกสร้างชนิดอื่น ๆ แม้ว่า
มนุษย์บางคนจะได้รับการยอมรับว่ามีความคิดเยี่ยมยอดขนาดไหนก็ตาม

2. เป็นการยึดมั่นที่มีความชัดเจน กล่าวคือ การศรัทธาแห่งอิสลามนั้นเป็นการศรัทธา
ที่มีรายละเอียดซึ่งสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนไม่คลุมเครือหรือเป็นปริศนาที่ยากต่อการเข้าใจได้

ทั้งนี้เพราะได้ยืนยันอย่างชัดเจนแล้วว่าเบื้องหลังของจักรวาลอันกว้างใหญ่ไพศาลมีพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทรงดูแลควบคุมและการดำรงอยู่อย่างเป็นระบบระเบียบที่แน่นอนนี้มีพระผู้สร้างผู้ทรงเอกะท่าหน้าที่กำหนดให้เป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์ ซึ่งไม่มีและไม่ต้องการภาคีใด ๆ สำหรับพระองค์ ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีผู้เสมอเหมือนกับพระองค์ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องยอมสยบนอบน้อมต่อพระองค์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ۗ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ

كُلٌّ لَّهُ فَنَتُنَوِّنَ ۗ﴾

ความว่า: “และพวกเขา กล่าวว่า อัลลอฮฺได้ทรงยึดเอาพระบุตรองค์หนึ่ง มหาบริสุทธิ์พระองค์ท่านหาใช่เช่นนั้นไม่ สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินนั้นเป็นของพระองค์ทั้งสิ้น โดยที่ทั้งหมดนั้นเป็นผู้ภักดี และนอบน้อมต่อพระองค์” (อัลบะเกาะเราะฮฺ : 116)

การศรัทธาในลักษณะนี้เป็นการศรัทธาที่สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและสัญชาติญาณของมนุษย์ผู้ซึ่งแสวงหาผู้เป็นต้นเหตุแห่งการสร้างเป็นการแสวงผู้ทรงสร้างที่ทรงเอกะ ดังนั้นการศรัทธาที่แท้และที่สามารถสนองตอบความต้องการของมนุษย์ได้อย่างชัดเจนที่สุด

3. เป็นการยึดมั่นแห่งธรรมชาติอันบริสุทธิ์ หมายถึง การศรัทธาในอิสลามเป็นการศรัทธาที่มีได้แปลกแยก และขัดแย้งกับธรรมชาติอันดั้งเดิมของมนุษย์ ดังนั้น อะกิเดฮฺเตาฮิดจึงเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการเรียกร้องของธรรมชาติที่ดั้งเดิมของมนุษย์ คือ การยอมรับในพระเป็นเจ้าทรงเอกะเหนือสรรพสิ่งทั้งปวง

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا

تَبْدِيلَ لِحَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا

يَعْلَمُونَ ۗ﴾

ความว่า: “ดังนั้น เจ้าจงผินหน้าของเจ้าสู่ศาสนาที่เที่ยงแท้ (โดยเป็น) ธรรมชาติของอัลลอฮฺซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่มี การเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮฺ นั่นคือ ศาสนาอันเที่ยงตรง แต่ส่วนมากของมนุษย์ไม่รู้” (อิรรัม : 30)

4. เป็นการยึดมั่นที่มีความแน่นอน หมายถึงความว่า การศรัทธาในอิสลามนั้นเป็นการศรัทธาที่มีความมั่นคงแน่นอน และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงไม่มีการเพิ่มเติมตัดตอน เปลี่ยนแปลง

และปรับสภาพ ไม่มีอำนาจใดในโลกที่จะกระทำการดังกล่าวต่ออะกิละฮฺอิสลามได้ ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เพิ่มเติมเข้าไปในอะกิละฮฺจึงไม่ได้รับการยอมรับโดยปริยาย

5. เป็นการยึดมั่นที่มีรากฐานจากพยานหลักฐานเป็นส่วนประกอบสำคัญ หมายความว่า การกำหนดความจริงแท้ของอะกิละฮฺอิสลามนั้นมิได้อาศัยการยืนยันจากเบื้องบนเพียงประการเดียว แต่ยังยอมจำนนในพยานหลักฐานและเหตุผลที่ถูกต้องด้วย ดังนั้นในการศรัทธาจึงไม่มีการยึดยึด อย่างเช่นเจ้าจงเชื่อเถิดถึงแม้ว่าเจ้าจะไม่รู้อะไรเลยก็ตาม

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ ۚ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ ۗ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝﴾

ความว่า: “และพวกเขา กล่าวว่า จะไม่มีใครเข้าสวรรค์เลย นอกจากผู้ที่เป็ยิวหรือ คริสเตียนเท่านั้น นั่นคือความเพ้อฝันของพวกเขา จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พวกท่านจงนำหลักฐานของพวกท่าน มาถ้าพวกท่านเป็นผู้พูดจริง” (อัลบะเกาะเราะฮฺ : 111)

นอกจากด้วยหลักฐานดังกล่าวแล้วอะกิละฮฺอิสลามไม่เพียงพอที่จะพิจารณาด้วยจิตใจและความรู้สึกเท่านั้น แต่ยังต้องใช้การยืนยันในเชิงเหตุผลที่ถูกต้องและหลักฐานอันชัดเจนเท่านั้น เพื่อให้ปัญญาของมนุษย์นี้ได้รับรู้สามารถยอมรับได้ และส่งต่อไปยังจิตใจและกลายเป็นการศรัทธาในที่สุด ซึ่งเรื่องนี้อัลกุรอานได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเกี่ยวกับอูลูฮียะฮฺ (ความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ) ด้วยการยกหลักฐานการเกิดขึ้นของจักรวาล ร่างกายมนุษย์และประวัติศาสตร์แห่งมวลมนุษยชาติตลอดยุคสมัยมาเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเป็นพระเจ้าเพียงผู้เดียว

6. เป็นการยึดมั่นที่มีความเป็นสายกลาง หมายความว่า การศรัทธาในอิสลามนั้นไม่มีลักษณะสุดโต่งเกินขอบเขตและประนีประนอมจนก่อให้เกิดการละเลยจนขาดตกบกพร่องแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการศรัทธาในอิสลามนั้นมีลักษณะที่สมดุลระหว่างความเชื่อที่ปฏิเสธแนวทางของอภิรัชญาหรือปรากฏการณ์ที่เร้นลับซึ่งไม่อาจสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้งหลายได้กับความเชื่อต่อพระเจ้าหลายองค์หรือความเชื่อในลักษณะที่วิญญูณของพระเจ้าสถิตอยู่ในเรือนร่างของพระราชารหรือผู้ปกครองประเทศหรือสถิตอยู่ในตัวสิ่งสารพัด พืชพันธุ์นางไม้ เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่งการศรัทธาในอิสลามนั้นได้ปฏิเสธลัทธิความเชื่อแบบอเทวนิยมพร้อมกับปฏิเสธความเชื่อแบบลัทธินับถือพระเจ้าหลายองค์ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับการมีสิ่งอื่นใดเป็นภาคีต่อพระเจ้าแต่ได้ยอมรับอย่างแน่วแน่ของพระเจ้าเพียงผู้เดียว พระองค์ทรงเอกะไม่มีผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้น พระองค์คืออัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสูงส่งยิ่ง

7. เป็นการยึดมั่นแห่งเตฮีด หมายถึง การศรัทธาที่ยึดมั่นในความเป็นเอกะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสูงส่งซึ่งการศรัทธาในลักษณะนี้ถูกกำหนดให้มนุษย์ชาติทุกยุคทุกสมัยตลอดระยะเวลาแห่งประชาชาติของประชาชาตินี้ตั้งแต่นบีอาดัม ~~ﷺ~~ จนกระทั่งยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ เนื่องจากอิสลามถือว่าไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาในเรื่องเกี่ยวกับอะกีดะฮฺ เพราะอะกีดะฮฺนั้นแหละเป็นฐานของการพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติให้สามารถสร้างสรรค์สังคม และอารยธรรมให้ดียิ่งขึ้น

8. เป็นการยึดมั่นที่ครอบคลุม หมายความว่า การศรัทธาในอิสลามนั้นมีลักษณะที่ครอบคลุมถึงมิติต่าง ๆ ของความเป็นมนุษย์รวมทั้งครอบคลุมถึงพฤติกรรมโดยธรรมชาติของคนอย่างครบถ้วน และมีความสมดุลในทุก ๆ มิติทางธรรมชาติของมนุษยชาติทั้งหมด

ในอีกด้านหนึ่งอะกีดะฮฺอิสลามมีความครอบคลุมถึงทุกชนชั้นทุกระดับของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะอะกีดะฮฺนี้ถูกกำหนดโดยอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสร้างมนุษย์ซึ่งแน่นอนพระองค์ทรงรู้ยิ่งถึงความจำเป็น ประโยชน์ที่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยทุกสังคมที่ต้องยึดมั่นและนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของเขาทั้งหลาย

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าความศรัทธาในอิสลามนั้นมีลักษณะที่เฉพาะและมีความประเสริฐ ซึ่งไม่เหมือนกับศาสนาหรือลัทธิความเชื่ออื่น ๆ เป็นหลักยึดมั่นที่ผู้ที่ศรัทธามั่นอย่างแท้จริงแล้ว มีความสงบสุขอบอุ่นใจ ดังนั้น มุสลิมซึ่งเป็นเจ้าของอะกีดะฮฺ จำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจให้รู้ถึงแก่นแท้ของมัน เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีความเชื่อที่ถูกต้องและความศรัทธาที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของบัญญัติแห่งอิสลามโดยไม่มีการปะปนกับความเชื่อที่มลายมิได้มาจากแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้องสามารถยอมรับได้โดยสติปัญญาที่สมบูรณ์

2.1.3.5 ความหมายของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

คำว่าอะฮฺลิสสุนนะฮฺเป็นคำที่ได้อิงมาจากหะดีษของท่านเราะฮูล ﷺ ที่เรียกร้องให้มุสลิมยึดแนวทางของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ และหลีกเลี่ยงจากการแตกแยกออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักเตฮีดและการศรัทธา เพราะทั้งหลักการดังกล่าวมีหลักการเดียวเท่านั้นและไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้โดยเด็ดขาด เพื่อความกระจ่างชัดคณะผู้วิจัยจะนำเสนอความหมายของคำว่าอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺทั้งทางด้านภาษาศาสตร์และทางด้านวิชาการ

1) ความหมายของฮฺลิสสุนนะฮฺทางภาษาศาสตร์

อิบนุ มันซุร (Ibn Manzur n.d. : 13/220-228) ได้อธิบายว่า ฮฺลิสสุนนะฮฺ ในภาษาอาหรับเป็นคำที่แตกมาจากคำว่า “ฮฺลิส ยะฮฺลิส และยะฮฺลิส สะนะฮฺ” มีหลายความหมาย เช่น แนวทาง วิธีการใช้ชีวิต กิจวัตรประจำวัน ส่องทาง แบบฉบับ ใบหน้า ประเพณีที่ถือปฏิบัติ สืบทอดกันมา เป็นต้น

2) ความหมายของอัสนุนนะฮฺตามหลักวิชาการ

นักปราชญ์มุสลิมได้ให้นิยามสุนนะฮฺตามสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้

อิบนุ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ (Ibn Hajar al-'Asqalani n.d. : 13/254) และมุศฎาะฟา อัลสิบาอีย์ (Mustafa al-Siba'i 1985 : 47) ได้กล่าวว่า กลุ่มนักปราชญ์วิชาหะดีษ กล่าวว่า อัสนุนนะฮฺ คือ สิ่งที่ย้ายทอดมาจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งที่เป็นคำพูด การปฏิบัติ การยืนยันหรือการอนุมัติ การเจียบ คุณลักษณะของท่านทั้งที่เป็นรูปร่างและบุคลิกภาพ และชีวประวัติของท่านก่อนการถูกแต่งตั้งเป็นนบีหรือหลังจากการแต่งตั้ง รวมถึงอัสนุนนะฮฺของบรรดาคณะฟาอ์ คือ อะบู บักร อุมัร เป็น อัลคือฎฎ็อบ อุษมาน เบน อัฟฟาน และอะลี เบน อะบี ฏอลิบ

นอกจากนี้คำว่า อัสนุนนะฮฺ ยังถูกใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอิบาอะฮฺ บางครั้งใช้กับสิ่งที่ตรงข้ามกับของคำ อัลบิดอะฮฺ หมายถึง สิ่งอุบัติขึ้นมาหลังจากที่ท่านเราะสุลุลลอฮฺ ﷺ ได้เสียชีวิตไปแล้ว อัลบุคอรี (al-Bukhari 2000 : 2/235) และมุสลิม (Muslim 2001 : 1435) จากการรายงานของอัลอิรบาฎ เป็น อัลสาริยะฮฺ จากท่านเราะสุลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า:

((وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)) وَ زَادَ فِي النَّسَائِي
((وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ))

ความว่า: “และการทำงานต่าง ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่นั้นเป็นสิ่งที่ชั่วช้า และทุก ๆ อุตริ่นั้นเป็นการหลงผิด” และในสำนวนของนะสาอีย์เพิ่มคำว่า “และทุก ๆ การหลงผิดนั้นคือการลงนรก” (Abu Dawud 1964 : 3991 ; Ibn Majah n.d. : 44, 45 ; Ahmad 1987 : 1/315 และ al-Darimi 1987 : 1/208 และในสำนวนของ al-Nasa'iy 2001 : 1560 al-Albani 1990 : 1/213 กล่าวว่า เป็นหะดีษเศาะหี้หฺ)

3) ความหมายของอัลญะมาอะฮฺทางภาษาศาสตร์

อิบนุ มัณซุร (Ibn Manzur n.d. : 8/53-60) ได้อธิบายกล่าว คำว่า อัลญะมาอะฮฺ มาจากคำว่า “جمع” ญะ-มะ-อะ หมายถึง การรวบรวมสิ่งหนึ่งโดยการเอาแต่ละส่วนเข้ามาใกล้กัน เช่นกล่าวว่า “ญะมะอะฮฺสู ฟะอิจญะตะมะอะฮฺ” หมายความว่า ฉันได้รวบรวมมันอยู่ด้วยกัน

ดังนั้น อัลญะมาอะฮฺ จึงหมายถึง กลุ่มชนที่มารวมเข้าอยู่ด้วยกันในกิจการใดกิจการหนึ่ง ตรงข้ามกับคำว่าอัตตะฟิรูก (التفرق) แปลว่า แบ่งแยก แยกแยก

4) ความหมายของอัลญะมาอะฮฺตามหลักวิชาการ

อัสชาฏิบีย์ (al-Shatibi 1402 : 1/28) ได้นิยามว่า อัลญะมาอะฮฺ คือ กลุ่มของบรรดามุสลิม พวกเขาคือชนยุคต้น (อัศสะลัฟ) ของประชาชาตินี้จากเหล่าบรรดาศะหะบะฮฺ ตาบิอีน และบรรดาผู้เจริญรอยตามแนวทางของพวกเขาหลังจากนั้นเรื่อยไปจนถึงวันกิยามะฮฺ

บรรดามุสลิมกลุ่มเหล่านี้ต่างรวมอยู่ด้วยกันในแนวทางแห่งอัลกุรอานและฮัสสุนนะฮ์ และดำเนินชีวิตไปตามสิ่งที่ท่านเราะสูล ﷺ เคยเป็นมา ทั้งสิ่งที่เผยออกมาภายนอกและสิ่งที่อยู่ภายใน

อัลอุษัยมีน (al-Uthaimin 1404 : 53) กล่าวว่า *อะฮฺลฺ ฮัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ* คือ บรรดาผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นต่อฮัสสุนนะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮฺ และผู้ที่เจริญรอยตามแนวทางของพวกเขา ทั้งในเรื่องของการเชื่อมั่นในคำพูด การกระทำและเป็นผู้ที่ดำรงมั่นอยู่บนการตาม (อิตติบาอฺ) และห่างไกลจากการอูตริ (บิโคอะฮฺ) และพวกเขานี้เองเป็นพวกที่คงอยู่อย่างสง่าผ่าเผย และได้รับการช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ ﷻ จนถึงวันกิยามะฮฺ

อิบนุ อะบี อัลอิซซ (Ibn Abi al-'Izz 2000 : 330) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามพวกเขา คือ พวกเขาเป็นทางนำในขณะที่การฝ่าฝืนหรือขัดแย้งจากพวกเขาเป็นความหลงผิดตรงกันข้ามกับ อะฮฺลฺ อัลบิโคอะฮฺ ประกอบด้วย 5 จำพวกใหญ่ ๆ คือ เคาะวาริจญ์ ซิอะฮฺ มุรญิอะฮฺ กิอคคะริยะฮฺ และญะฮฺมียะฮฺ รายละเอียดของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะกล่าวในหัวข้อ 2.7

2.1.3.6 การศรัทธาของชาวอะฮฺลฺฮัสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ

อะกิคอะฮฺที่ถูกต้องคือ รากฐานของศาสนาอิสลาม ขณะที่ทุกสิ่งทุกอย่างถูกสร้างขึ้นมามบนรากฐานอื่น ย่อมนำสู่ความพินาศและสูญสลาย ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งที่สุดในการวางฐานของอะกิคอะฮฺ และทำให้มันมั่นคงอยู่ในจิตใจของบรรดาเหล่าเศาะหาบะฮฺตลอดช่วงอายุของท่าน ดังกล่าวนี้เพื่อนำสู่การสร้างกลุ่มชนให้อยู่บนหลักอันเข้มแข็งและรากฐานอันมั่นคงนั่นเอง

อัลกุรอานภายในช่วง 13 ปีที่ถูกประทานลงมาในสมัยมักกะฮฺนั้นล้วนกล่าวถึงเพียงเรื่องเดียวโดยไม่เปลี่ยนแปลง คือเรื่องเกี่ยวกับอะกิคอะฮฺหรือเตาฮีดของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเรื่องดังกล่าว และความสำคัญของเมืองมักกะฮฺ ท่านเราะสูล ﷺ จะไม่เรียกร้องเชิญชวนยังสิ่งใด พร้อมพยายามฝึกฝนบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านบนเรื่องดังกล่าวเท่านั้น

การศึกษาถึงอะกิคอะฮฺของชาวอะฮฺลฺ ฮัสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺนั้น เพื่อที่จะย้อนไปสู่ความสำคัญของการอธิบายอะกิคอะฮฺที่ถูกต้อง และความจำเป็นในการปฏิบัติจริง ๆ เพื่อนำพวกมนุษย์กลับสู่หนทางที่ถูกต้อง หรือปลดปล่อยพวกเขาให้พ้นจากความหลงผิดของพวกเขาต่าง ๆ และการแตกแยกของกลุ่มต่าง ๆ

อะฮฺลฺฮัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ หรือบรรดาผู้ที่ดำเนินอยู่บนแนวทางของชาวสะลัฟศอลิหฺ นั้นจะใช้ชีวิตอยู่บนหลักอันมั่นคงและชัดเจนในด้านการศรัทธา การปฏิบัติและความประพฤติ บรรดาหลักการเหล่านั้นล้วนได้รับมาจากอัลกุรอาน ทุกๆ ฮัสสุนนะฮฺในหะดีษที่เศาะหีหฺ

ของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และด้วยการปฏิบัติของชนยุคต้นของประชาชาตินี้ คือ เสาะหาบะฮุตาบิอื่นและตาบิอู ตาบิอื่น บรรดาผู้มีเกียรติประวัติอันดั่งมทั้งหลาย

หลักการศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกอธิบายเอาไว้อย่างชัดเจนถ่องแท้แล้วโดยท่านเราะสูล ﷺ ผ่านการถ่ายทอดโดยเสาหาบะฮุผู้มีคุณธรรม และบรรดาปราชญ์ผู้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้น ผู้หนึ่งผู้ใดย่อมไม่มีสิทธิ์ที่จะไปเพิ่มเติมหรืออุทริสิ่งใด ๆ ขึ้นและอ้างเป็นเรื่องของศาสนาได้อีก นี่คือการยึดมั่นของอะฮฺลุล อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ที่มีต่อหลักการดังกล่าว พวกเขาจะละทิ้งการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ที่ถูกอุทริขึ้นมา แต่จะยึดถืออย่างเคร่งครัดในถ้อยคำที่เป็นบทบัญญัติแท้ ๆ กำหนดขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักอะกีดะฮฺเตอาฮิดหรืออะกีดะฮฺอีมาน จากจุดนี้เองคือความเข้าใจที่ได้รับมาอย่างถูกต้องเที่ยงแท้ของสะลัฟ สอลิหฺ

2.1.3.7 กลุ่มต่าง ๆ ที่มีแนวคิดและทัศนะในเรื่องอะกีดะฮฺ

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีความแตกแยกของกลุ่มมุสลิมออกเป็นหลายกลุ่มในประชาชาตินี้ ดังเช่นที่ได้เกิดความแตกแยกขึ้นกับประชาชาติอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ อัลดร์มิซีย์ (al-Tirmidhi 1975 : 5 / 26) ได้รายงานหะดีษจากอับดุลลอฮฺ เป็น อัมรฺ ﷺ กล่าวว่าคุณท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า :

((وَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَفَرَّقَتْ عَلَى ثَلَاثِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي))

ความว่า: “และแท้จริงเผ่าอิสราเอล (ชาวยิว) แตกแยกออกเป็น 72 พวก และประชาชาติของข้าแตกแยกออกเป็น 73 พวก ทั้งหมดเข้านรก นอกจากพวกเดียวเท่านั้น บรรดาเสาหาบะฮุถามว่า และพวกใดเล่าโอ้อัยท่านเราะสูลุลลอฮฺ? ท่านกล่าวว่า คือผู้ที่อยู่ในแนวทางเดียวกับฉัน และบรรดาเสาหาบะฮุของฉัน”

จากหะดีษข้างต้น ได้มีนักวิชาการพยายามจำแนกแยกแยะกลุ่มต่าง ๆ ให้ออกมาครบตามตัวเลข เช่นในหนังสือดังต่อไปนี้

1. อิมามอัศชะรอศตานีย์ (al-Shahrastani 1994 : 1/12) ได้กล่าวในหนังสือ “อัลมิลลัต วันนิหัล ” ว่า ชื่อของกลุ่มต่าง ๆ ที่ระบุมานั้นถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง โดยผู้เขียนได้กล่าวว่าคุณกลุ่มต่าง ๆ นั้นมาจาก 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เคาะคะริยะฮฺ สีฟาติยะฮฺ เคาะวาริจญ์ และชีอะฮฺ จาก 4 กลุ่มนี้แตกแขนงออกเป็นกลุ่มย่อยจนกระทั่งครบ 72 พวก

2. อิมามอิบนุ อัลคอยยิม อัลญาซียะฮฺ (Ibn al-Qaiyim al-Jauziyah 1986 : 19-23) ได้กล่าวในหนังสือ “ตัลบีศ อิบลิส” โดยพยายามแยกแยะกลุ่มต่าง ๆ ออกมาให้ตรงตามตัวเลข 73 กลุ่ม โดยระบุว่า กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีอยู่ 6 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ หะรूरียะฮฺ เกาะคะรียะฮฺ ญะฮิมียะฮฺ มุรญิอะฮฺ รอฟีฎะฮฺ ญะบะรียะฮฺ จากทั้ง 6 กลุ่มนี้จะแตกแยกออกเป็น 12 กลุ่ม รวมเป็น 72 กลุ่ม รวมกับอีกหนึ่งกลุ่มคือ อะฮฺลิสสุนนะฮฺก็จะครบ 73 กลุ่มพอดี

มีนักวิชาการบางท่านได้อธิบายเรื่องข้างต้น เช่น อัลอักลุ (al-Aql 1997 : 77-78) ที่ไม่เห็นด้วยกับทัศนะข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากการแยกแยะที่ปราศจากพื้นฐานของข้อเท็จจริง แต่เป็นเพียงแค่การ臆测 (การวินิจฉัย) ที่มาจากพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ขอยบียะฮฺ (ที่เร้นลับ) ในขณะที่เดียวกันท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้แจ้งให้ทราบในเวลานั้นเป็นจำนวนเท่านั้น และยังได้กล่าวอย่างกว้าง ๆ โดยไม่จำกัดสถานที่หรือเวลา อาจเป็นไปได้จะเกิดกลุ่มต่าง ๆ อีกหลายกลุ่มที่นอกจากนั้นจนกระทั่งวันก็ยามัด ดังนั้น ไม่มีบุคคลใดที่สามารถจะจำกัดกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความแน่ใจว่าถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม จะขอนำมากล่าวเพียงกลุ่มใหญ่ ๆ ที่มีทัศนะหรือแนวคิดที่แตกต่างจากอะฮฺลิสสุนนะฮฺในเรื่องหลักเชื่อมั่นศรัทธา ซึ่งเรียกกันในภาษาอาหรับว่า “อุศูลุดดีน” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มชีอะฮฺ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

อัลชะฮฺรอสตานียฺ (al-Shahrastani 1994 : 1 / 106) ได้อธิบายสาเหตุของการตั้งชื่อกล่าวว่า เนื่องจากกลุ่มชีอะฮฺได้สนับสนุนท่านอะลี อิบนุ อับิฏอลิบ เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะการสนับสนุนนั้นถึงขั้นยกย่องท่านอะลี เหนือกว่าท่านอูษมานแต่ไม่ประเสริฐไปกว่าท่านอับูบักร และท่านอุมัร ﷺ ซึ่งเป็นหลักการของกลุ่มชีอะฮฺในยุคต้น

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah 1982 : 197) กล่าวว่า และไม่ว่าการสนับสนุนนั้นถึงขั้นยกย่องท่านอะลีเหนือกว่าบรรดาเศาะหาบะฮฺท่านอื่น ๆ เป็นหลักการของกลุ่มชีอะฮฺในยุคต่อมา

ข. ความเป็นมาของชีอะฮฺ

อิบนุ มัณซุร (Ibn Manzur 1996 : 7/258) กล่าวว่า คำว่า “ชีอะฮฺ” เป็นคำภาษาอาหรับ แปลว่า ผู้ตาม ผู้สนับสนุนและผู้ให้ความช่วยเหลือ ต่อมาคำนี้กลายเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้กับบุคคลใดก็ตามที่ยกย่องท่านอะลี เป็น อะบี ฏอลิบ ที่มีฐานะเหนือกว่าบรรดาเศาะลีฟะฮฺทั้งสามท่าน ผู้มีกรรมก่อนหน้าท่าน ﷺ อัลฮัมดุ (al-Hamd n.d. : 145) ได้อธิบายเพิ่มเติมกล่าวว่า กลุ่มชีอะฮฺมีความเห็นว่า ลูกหลานของท่าน (อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ) เท่านั้นที่เหมาะสมกับตำแหน่งคิลาฟะฮฺหรือผู้นำ

จุดเริ่มต้นของกลุ่มชีอะฮ์ เกิดหลังจากเคาะลีฟะฮ์ที่สาม อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ถูกฆาตกรรม อิมามอิมบุนุ หัซม (Imam ibn Hazmi 1996 : 2/8) กล่าวว่า หลังจากที่อยู่มา رضي الله عنه ปกครองมะดีนะฮ์มาเป็นเวลา 12 ปี และหลังจากการเสียชีวิตของท่าน ได้เกิดความเห็นที่แตกต่างในการเป็น อิมามระหว่างผู้คนในสมัยนั้น ความเห็นที่แตกต่างได้ก่อให้เกิดกลุ่มรอฟีฎะฮ์ขึ้นมา ส่วนผู้ที่เริ่มแนวคิรอฟีฎะฮ์นี้คือ อับดุลลอฮ์ เบ็ญญ์ สะบะอ์ แต่นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกันว่าอับดุลลอฮ์ เบ็ญญ์ สะบะอ์ เป็นผู้ปูพื้นฐานแนวคิดของกลุ่มชีอะฮ์ ซึ่งข้อมูลนี้เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ของอะฮ์ลุล อัสสุนนะฮ์ และชีอะฮ์

หลังจากท่านอูษมาน เบ็ญญ์ อัฟฟาน رضي الله عنه ได้ถูกฆาตกรรม ก็ได้มีผู้คนจำนวนหนึ่งเรียกร้องความชอบธรรมให้หาผู้กระทำผิดมาลงโทษ จนในที่สุดก็เกิดความขัดแย้งระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนท่านอะลี เบ็ญญ์ อะลี ฏอลิบ رضي الله عنه และฝ่ายที่สนับสนุนท่านมูอาวิยะฮ์ رضي الله عنه สุดท้ายก็นำไปสู่สงครามซิฟฟัยน จากเหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้ปรากฏกลุ่มที่สนับสนุนท่านอะลี เบ็ญญ์ อะลี ฏอลิบ رضي الله عنه พร้อมทั้งมีความเห็นว่า ท่านดำเนินตามความชอบธรรมอย่างเห็นได้ชัด เรียกว่า “กลุ่มชีอะฮ์” นั่นเอง

กลุ่มชีอะฮ์เริ่มเกิดขึ้นในปลายสมัยเคาะลีฟะฮ์อูษมาน เบ็ญญ์ อัฟฟาน رضي الله عنه สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ใช่ชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ในเมืองแต่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารและเป็นผู้ที่มีสัญชาติญาณแข็งกระด้าง

อัลอักด (al -'Aql 1997 : 119-120) ได้อธิบายว่า เนื่องจากมีสาเหตุดังนี้

1. มีความโลภมากและชอบตามอารมณ์ของตนเอง
2. ไร้การศึกษาและไม่เข้าใจศาสนา
3. มีชีวิตความเป็นอยู่ห่างไกลจากบรรดาสะหะบะฮ์ นักปราชญ์ และผู้นำที่ให้การชี้แนะ
4. ส่วนใหญ่ไม่เป็นชาวอาหรับและได้รับอิทธิพลจากพวกมะญูสีย์ (โซโรแอสเตอร์)
5. พวกเขามีความศรัทธาที่คลุมเครือและไม่มีความบริสุทธิ์ใจต่อการเป็นผู้นำของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรม และบรรดาสะหะบะฮ์ท่านอื่น ๆ ที่จากบรรดางศ์คณาญาติของเคาะลีฟะฮ์ อะลี เบ็ญญ์ อะลี ฏอลิบ رضي الله عنه และท่านหญิงฟาฏิมะฮ์ เราะฎียัลลอฮุ อันฮา
6. มีความแค้นแแบ่งอยู่ในจิตใจต่อบรรดามุสลิมด้วยกัน โดยเฉพาะต่อบรรดาอะฮ์ลุล อัสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และชอบสร้างความปั่นป่วนในสังคมมุสลิมด้วยกัน

ง. หลักการทั่วไปของกลุ่มชีอะฮ์

1. พวกชีอะฮ์จำนวนหนึ่งได้กล่าววิจารณ์ถึงความถูกต้องของอัลกุรอาน และถ้าหากว่าอายะฮ์ใดขัดกับหลักการศรัทธาของพวกเขา พวกเขาก็จะทำการตีความไปในรูปแบบที่แปลกประหลาด เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของพวกเขา

2. ไม่ยอมรับหะดีษนอกจากที่ได้ถูกรายงานโดยวงศัวานของท่านเราะสูดลลอฮฺ ﷺ จากสายของอะลีและนางฟาฏิมะฮฺ และบางหะดีษของผู้ที่ให้การสนับสนุนท่านอะลีในการมรณงค์ทางการเมืองเท่านั้น

3. บรรดาเสาะหาบะฮะฮ์เป็นกาฟิรหลังจากท่านเราะสูดลลอฮฺ ﷺ ได้สิ้นชีพไป นอกจากเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่ไม่ถือว่าเป็นกาฟิร บางคนในกลุ่มชีอะฮ์มีความเห็นว่าท่านอะลีเป็นผู้ที่ได้รับการตั้งเสียให้สืบตำแหน่งต่อจากท่านเราะสูดลลอฮฺ ﷺ บางคนมีความเห็นว่าเขาเป็นนบี และบางคนมีความเห็นว่าเขาเป็นพระเจ้า

4. มีหลักการยึดมั่น คือ ศรัทธาต่ออัลลลอฮฺ ﷻ และต่อความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ แต่ทว่าพวกเขาได้นำเอาชิรกมาปะปนกับการมีเตาฮีด อย่างเช่น พวกเขาได้ทำการวิงวอนขอพร (ดูอาอ์) ต่อบ่าวของอัลลลอฮฺ ﷻ กุ้เคียงไปกับพระองค์

5. การรู้ถึงสิ่งเร้นลับเป็นสิทธิของบรรดาอิมามของพวกเขาเท่านั้น

6. มีหลัก “อัตตะกียะฮ์” คือ สิ่งที่มีมนุษย์ได้แสดงออกมาโดยเปิดเผย โดยไม่ปิดบังสิ่งใดไว้เนื่องจากความเกรงกลัวภัยร้าย และถือว่าหลักนี้เป็นสิ่งจำเป็น (ฟัรฎู) โดยที่พวกเขาจะสืบทอดหลักการดังกล่าว ทั้งโดยทางซ่อนเร้นและเปิดเผยและนำมายึดถือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตกอยู่ในสภาพที่ยากลำบาก

7. อิมามของพวกเขาเป็นไปในรูปการสืบทายาทจากอิมามอะลี และลูกหลานของนางฟาฏิมะฮฺทางสายหุสัยนุ ทั้ง ๆ ที่ได้เกิดการขัดแย้งกันระหว่างพวกเขา (al-Khatib al-Baghdadiy n.d : 48-55)

ชีอะฮ์ซัยดียะฮ์

อีกกลุ่มหนึ่งของกลุ่มชีอะฮ์ คือ “พวกซัยดียะฮ์” เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มและความเชื่อถือสมเหตุสมผลมากที่สุดในการบรรดาเหล่าชีอะฮ์ทั้งหลาย กล่าวคือ พวกซัยดียะฮ์มิได้อ้างว่า อะลีและผู้นำคนต่อ ๆ มาจะต้องเป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว หรือเป็นมะฮูม เพียงแต่ยกย่องว่าท่านเหล่านั้นอยู่ในขั้นดีกว่าคนอื่น ๆ กับยอมรับว่า อนุบักรผู้เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่หนึ่ง และอุมร์ผู้เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สอง ต่างดำรงตำแหน่งอย่างถูกต้อง ไม่ได้ไปยื้อแย่งจากใคร หรือบิดเบือนคำสั่งก็หาไม่ แต่ก็ยังมีกลุ่มซัยดียะฮ์รุ่นหลังมากกลับคำในเรื่องของอนุบักรและอุมร์ โดยกล่าวว่าท่านทั้งสองนี้เป็น “รอฟีฎะฮ์” หรือผู้ปฏิเสธ ไม่ยอมให้อาลีเป็นเคาะลีฟะฮ์ เป็นคนละเมียดบัญญัติศาสนา ดังได้กล่าวมานั่นเอง

ลำดับตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำตามทัศนะของซัยดียะฮ์มีดังนี้ คือ อาลี ต่อมาหะสัน ต่อมาหุสัยนุ หลังจากนั้นเป็นอาลี ซัยนุลอาบีดีน ต่อมาตำแหน่งได้กับซัยด ผู้เป็นต้นตอของเหล่าซัยดียะฮ์ เมื่อซัยดเสียชีวิตลง ลูกชายชื่อยะฮฺยาเป็นผู้นำ เมื่อยะฮฺยาเสียชีวิต ตำแหน่งเปลี่ยนมาทางสายหะสัน อัลคุดลลอฮ์หลานของหะสันพี่ของหุสัยนุนี้แหละที่เป็นอาจารย์ของอิมามอะนูหะนีฟะฮ์

การที่อิบรอฮีมและมุฮัมมัดซึ่งเป็นเหลนของซัยยิดีนาคหุสยูนุ รมรณรงค์เพื่อตำแหน่งผู้นำนั้น ทำให้มีอิมามสองท่านถูกกล่าวหา คืออิมามหะนะฟีและอิมามมาลิก เพราะอิบรอฮีมออกมรณรงค์ที่อิร็อกแดนของอิมามอะบู หะนีฟะฮุ และอิมามหะนะฟีเห็นเป็นการถูกต้องด้วย จึงถูกฝ่ายเคาะลีฟะฮุจับไปทารุณ

ส่วนมุฮัมมัดออกมรณรงค์ในมะดีนะฮุซึ่งเป็นถิ่นของอิมามมาลิก เมื่อมีผู้ถาม (เชื่อกันว่าเป็นสายลับของอุมมู อุมมูฮุฟร) ว่า การที่มุฮัมมัดเหลนของท่านอัลหะสันออกมรณรงค์อย่างนี้ถูกต้องหรือไม่? ท่านอิมามมาลิกใช้คำตอบที่ส่อให้เห็นว่า การรณรงค์ของมุฮัมมัดนั้นถูกต้อง จึงทำให้เคาะลีฟะฮุไม่พอใจ และได้ลงโทษเอาทั้งอิมามมาลิกอย่างทารุณเช่นกัน

ในปัญหาเกี่ยวกับข้อบัญญัติศาสนา หรือที่เรียกกันว่า “ฟิกฮุ” และหลักศรัทธาที่เรียกว่า “อิมาน” นั้น ฝ่ายซัยยิดียะฮุคล้ายคลึงกับอะฮลุล อัศสุนนะฮุเป็นส่วนใหญ่เพราะทั้งนี้ ฝ่ายกลุ่มซัยยิดียะฮุยอมรับบทะฮะดีษที่รายงานมาจากเศาะหาบะฮุทุกคนพร้อมกับยอมรับในความอะดาละฮุของบรรดาเศาะหาบะฮุ ไม่เหมือนกับชีอะฮุเหล่าอื่น ๆ ซึ่งจะยอมรับหะดีษนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็เฉพาะที่ผ่านการรายงานโดยท่านอะลีและวงศ์ตระกูลของท่านเท่านั้น

อะบู ซะฮุเราะฮุ (Abu Zahrah n.d : 42-46) อธิบายว่า มีอยู่บ้างบางปัญหาที่กลุ่มชีอะฮุซัยยิดียะฮุมีความเห็นไม่ตรงกับอะฮลุล อัศสุนนะฮุ เช่น ปัญหาผู้กระทำความบาปใหญ่ ฝ่ายซัยยิดียะฮุมีความเชื่อว่าผู้ทำผิดหนักหรือบาปใหญ่จะต้องอยู่ในนรกตลอดกาล ถ้าไม่กลับตัวโดยสิ้นเชิง (เตาบาฮุนนะศูหา) ความเชื่อเช่นนี้เป็นความเชื่อของฝ่ายมูตะฮะลีละฮุ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากว่า ท่านซัยยิดผู้เป็นประมุขซัยยิดียะฮุนั้น เคยมีความสัมพันธ์อันดีและได้ติดต่อกับ “วาซิล เบ็ญญู อะฎอฮ์” หัวหน้าฝ่ายมูตะฮะลีละฮุ และการที่ซัยยิดได้มีสัมพันธ์ติดต่อกับ “วาซิล” นี้ ยังความไม่พอใจให้เกิดขึ้นแก่บรรดาชีอะฮุโดยส่วนใหญ่ เพราะ “วาซิล” เคยประกาศอยู่เสมอว่า การที่อะลีผู้เป็นปู่ของซัยยิดต้องปะทะกับฝ่ายท่านหญิงอาอิชะฮุสุกกีดี กับฝ่ายมูอาวียะฮุสุกกีดี ก็มีไว้ว่าท่านอะลีจะเป็นฝ่ายถูกไปเสียทุกกรณี

หะสัน (Hasan 1994 : 259) ได้อธิบายโดยอ้างคำพูดของวาซิล ท่านกล่าวว่า เรื่องราวดังกล่าวนี้มีพวกหนึ่งเป็นฝ่ายถูก อีกพวกหนึ่งเป็นฝ่ายผิด แต่ “วาซิล” ก็ฉลาดไม่ระบุชัดว่า ฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด จากเหตุดังกล่าว จึงทำให้รู้ว่าการที่ชีอะฮุส่วนใหญ่ไม่พอใจซัยยิดหรือซัยยิดียะฮุนั้นก็เพราะไปติดต่อกับ “วาซิล” และวาซิลท่านนี้เป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอะลี มิได้หมายความว่าฝ่ายชีอะฮุจะเกลียดแค้นทัศนคติของมูตะฮะลีละฮุสุกกีดีหาไม่ ตรงกันข้ามในหลักวิชาการฮิดมัยัน (อิฎติกอต) หรือหลักศรัทธานั้นส่วนใหญ่ตรงกันทั้งสองฝ่าย

2. กลุ่มเคาะวาริจญ์

- สาเหตุการตั้งชื่อ

อัศสะฮุร็อศตานีย์ (al-Sahrastani 1996 : 1/132) ได้อธิบายสาเหตุของการตั้งชื่อนี้ว่า เนื่องจากกลุ่มเคาะวาริจญ์ได้แยกตัวออกจากท่านอะลี เป็น อะบีฏอลิบ ﷺ

- ความเป็นมาของกลุ่มเคาะวาริจญ์

กลุ่มเคาะวาริจญ์ ก่อกำเนิดขึ้นจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างเคาะลีฟะฮ์อะลี (ผู้นำคนที่สี่ของอิสลามหลังการสิ้นชีพของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ) กับมูอาวิยะฮ์ (ผู้ก่อตั้งราชวงศ์แรก ของโลกมุสลิมคือ ราชวงศ์อุมัยยะฮ์) จนทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายต้องทำสงครามระหว่างกันในสงครามศิป พียุนน ทางฝ่ายมูอาวิยะฮ์เมื่อเห็นว่าตนเองกำลังจะพ่ายแพ้ จึงหันมายื่นข้อเสนอให้ฝ่ายเคาะลีฟะฮ์อะลีแก้ปัญหาคความขัดแย้งโดยใช้คัมภีร์อัลกุรอานเป็นแนวทางหลัก ฝ่ายท่านอะลีแม้จะทราบดีว่าตนเองเป็นฝ่ายได้เปรียบ แต่ก็ยอมที่จะยุติสงครามทันที ด้วยเห็นว่า การแก้ปัญหาแบบสันติวิธีโดยใช้คัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญสูงสุดถือเป็นทางออกที่ดียิ่งกว่าการรบราฆ่าฟันกันเอง เป็นวิธีแก้ปัญหาโดยใช้หลักการอิจญ์ติฮาดบนพื้นฐานการยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลาม

การตัดสินใจของท่านอะลี เบ็ญญ อะบี ภุอลิบ رضي الله عنه ทำให้คนจำนวนหนึ่งในกลุ่มของท่านไม่พอใจ พร้อมทั้งคัดค้านการตัดสินใจ โดยกล่าวว่า “การขอให้มีการตัดสินด้วยอัลกุรอานนั้น เป็นวิธีการที่ผิด และการยอมรับคำเสนอดังกล่าวนั้นหมายถึง การสงฆ์ในเหตุผลที่ทำให้เราต้องทำสงคราม ทั้ง ๆ ที่การทำสงครามคือ วิธีการตัดสินของทั้งสองฝ่ายจะได้พิสูจน์ว่าตนเป็นฝ่ายที่ถูก ฉะนั้นจึงไม่มีการตัดสินใด ๆ นอกจากจะเป็นกรรมสิทธิ์แค่อัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงพระองค์เดียว”

กลุ่มที่คัดค้านได้ขอให้ท่านอะลียอมรับว่าเป็นฝ่ายผิดที่ยอมรับคำเสนอของมูอาวิยะฮ์ และเป็นผู้ที่ละเมิดบัญญัติอิสลาม เพราะการยอมรับนี้เท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิอันเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงพระองค์เดียว แต่ท่านอะลียังมิได้ยอมจำนนต่อความเข้าใจของคนกลุ่มนี้แต่อย่างใด คนกลุ่มนี้จึงแยกตัวและอพยพออกจากเมือง กูฟะฮ์ (เมืองหนึ่งที่ตั้งอยู่ในประเทศอิรักปัจจุบัน) ไปตั้งกลุ่มเป็นเอกเทศที่ตำบลหะรอรอห์ ต่อมาเรียกว่า “หะรूरียะฮ์” และเรียกตัวเองว่า “อัลเคาะวาริจญ์” มีความหมายว่า “กลุ่มผู้ถอนตนออกเป็นอิสระ” (al-Shahrastani 1992: 1/50)

- หลักการใหญ่ ๆ ของกลุ่มเคาะวาริจญ์พอสรุปได้ดังนี้

1. ตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์เป็นตำแหน่งสูงสุด ให้มีการเลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งนี้จากปวงชนโดยอิสระเสรีไม่ใช่ให้คนบางกลุ่มเป็นผู้เลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจะดำรงตำแหน่งนี้ตลอดไปตราบเท่าที่มีการปกครองโดยธรรม หากละเมิดธรรมะจะถูกถอดหรือถูกสังหารหากขัดจีน
2. ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ไม่จำเป็นต้องมีเชื้อสายเป็นชาวกุร็อยช์เสมอไป จะเป็นชาวกุร็อยช์ก็ได้หรือจากเผ่าอื่น ๆ หรือแม้จะเป็นคนที่ไม่ใช่อาหรับก็ได้
3. บุคคลผู้กระทำความผิดไม่ว่าผิดมหันต์หรือไม่ก็ตาม ย่อมหมดสภาพความเป็นมุสลิมด้วยเหตุนี้สาวกคนสำคัญ ๆ บางคนจึงถูกพวกเคาะวาริจญ์อ้างว่าหมดสภาพความเป็นมุสลิมไปแล้ว เช่น อะลี ฎ็อลหะฮ์ อ็ชชุบัยร เป็นต้น (Abu Zuhrah n.d : 62)

3. กลุ่มอัลมูรญิอะฮฺ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

เนื่องจากการพาดพิงถึงอัลอิรญาอฺ มีความหมายว่า การทำให้ล่าช้าของการกระทำ จากความหมายของอีมาน (การศรัทธา)

อัลสะฮฺรอฮฺศตานียฺ (al-Sahrastani 1996 : 1/161) ได้อธิบายคำว่า “อัลอิรญาอฺ” มีสอง ความหมายด้วยกัน คือ

ความหมายแรก : Ta'khir แปลว่า การล่าช้า การหน่วงเหนี่ยว

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ قَالُوا أَرْجَاهُ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴾

ความว่า: “พวกเขาบอกว่า จงหน่วงเหนี่ยวเขาและพี่ชายของเขาไว้

ก่อน และจงส่งคนไปตามหัวเมืองให้มาชุมนุมกัน ” (อัลซุฮุรอฮฺ :

36)

ความหมายที่สอง : การมอบความหวัง (อิฎฎะฮฺ อีรเราะญูฮฺ)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ أَوْلَيْكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

ความว่า : “ชนเหล่านี้แหละที่หวังในความเมตตาของอัลลอฮฺ

และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงอภิบาล โทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ ” (อัลบะเกาะ

เราะฮฺ : 218)

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah 1995 : 7 / 195) ได้แบ่งพวกเขาเหล่านั้นออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ผู้ที่กล่าวว่า อีมานเพียงแค่อุบัติในจิตใจเท่านั้น และในหมู่พวกเขาได้นำเอา การงานของจิตใจเข้าในความหมายของอีมาน กลุ่มนี้แหละเป็นกลุ่มใหญ่ของกลุ่มมูรญิอะฮฺ และมี บางส่วนที่เป็นชนกลุ่มน้องของพวกเขาไม่นำเอาการงานของจิตใจเข้าในความหมายของอีมาน เช่น ญะฮุม เบ็น ค็อฟวาน เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 : ผู้ที่กล่าวว่า อีมานเพียงแค่การกล่าวด้วยวาจาเท่านั้น เป็นทัศนะของกลุ่ม ะรอมียะฮฺที่เป็นกลุ่มหนึ่งในจำนวนกลุ่มมูรญิอะฮฺ

กลุ่มที่ 3 : ผู้ที่กล่าวว่า อีมานนั้นคือ การเชื่อมั่นในจิตใจและการกล่าวด้วยวาจา เป็น ทัศนะของนักกฎหมายของมูรญิอะฮฺ

ทั้งสามกลุ่มนี้มีความเหมือนกับอะฮฺล อัลสุนนะฮฺอยู่ เช่น การยอมรับอีมานด้วยการ เชื่อมั่นในใจและกล่าวด้วยวาจา แต่มีความต่างที่ไม่ยอมรับการปฏิบัติ

ข. ความเป็นมาของกลุ่มมูญิอะฮฺ

ต้นกำเนิดของกลุ่มนี้เกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮฺ อะลี เป็นอะบี ฏอลิบ ﷺ เนื่องจากท่านยอมรับมัจญ์ลิส อัตตะหุคิม (การตัดสินระหว่างเคาะลีฟะฮฺอะลีกับมูอาวิยะฮฺ) ในการทำสงครามศิฟฟัยนุ ทำให้เกิดกลุ่มหนึ่งที่ไม่สามารถกำหนดได้ว่าฝ่ายใดผิดหรือฝ่ายใดถูกในการทำสงครามที่ผ่านพ้นไป และกลุ่มดังกล่าวก็ได้ยอมรับและไว้วางใจในกิจการต่างๆ ของท่านอะลี เบ็ญญ อะบี ฏอลิบ ﷺ และอุษมาน เบ็ญญ อัฟฟาน ﷺ บุคคลแรกที่กล่าวถึงกลุ่มมูญิอะฮฺกลุ่มนี้คือ อิมาม หะสัน เบ็ญญ มุฮัมมัด เบ็ญญ อัลหะนะฟีฮฺ

อิบนุ หัฎฺร อัลอัศเกาะลานีย์ (Ibn Hajar al-‘Asqalani 1993 : 1 / 513) ได้กล่าวว่า กลุ่มมูญิอะฮฺที่อัลหะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อัลหะนะฟียะฮฺ กล่าวถึงนั้นมีใช่เป็นกลุ่มที่อะฮฺล อัศสุนนะฮฺให้การดำเนินในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอิมาน แต่กลุ่มมูญิอะฮฺที่ได้รับการดำเนินนั้นเกิดขึ้นปลายสมัยของเคาะลีฟะฮฺอะลี เบ็ญญ อะบี ฏอลิบ บุคคลแรกที่จุกชนวนเรื่องอิมานตามทัศนะอิรญาฮฺในกลุ่มนี้ก็คือ ษัร เบ็ญญ อับดุลลอฮฺ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 99) และแนวความคิดนี้ได้แพร่ขยายอย่างกว้างขวางในสังคมมุสลิมโดยการนำของอัมมาด เบ็ญญ อะบี สุลัยมาน (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 120)

อัลอัคฺล (al-‘Aql 1997 : 78-84) ได้อธิบายว่า หลังจากนั้นในต้นศตวรรษที่ 2 ก็ได้เกิดกลุ่มมูญิอะฮฺ ญะฮฺมียะฮฺ ที่กล่าวว่า อิมานนั้น คือ การรู้ที่อยู่ภายในจิตใจเท่านั้น โดยการนำของญะฮฺม เบ็ญญ ศ็อฟวาน (เสียชีวิตปี ค.ศ. 128) ต่อมาในช่วงกลางสมัยศตวรรษที่ 3 ก็ได้เกิดคำกล่าวของ อิบนุ กัรรอหม (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 255) ที่ว่าอิมานนั้นคือ คำกล่าวด้วยวาจาเท่านั้น นำเอาการกระทำและการเชื่อมั่นที่อยู่ในจิตใจออกจากความหมายของอิมาน

ค. หลักการของกลุ่มมูญิอะฮฺ

1. เอาอิมานออกจากการกระทำ อิมานในทัศนะของกลุ่มมูญิอะฮฺเพียงแก่การเชื่อมั่นหรือการศรัทธาและการกล่าวด้วยวาจาเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่เลื่อมใสในกลุ่มนี้จะมีความเชื่อว่าการกระทำบาปไม่มีผลกระทบต่อการศรัทธา เช่นเดียวกับการภักดีจะไม่มีผลต่อการปฏิเสธศรัทธา

2. อิมานนั้นไม่เพิ่มและไม่ได้ลดลง

3. ไม่อนุญาตให้มีการยกเว้นในเรื่องอิมาน

4. กลุ่มญะฮฺมียะฮฺ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

เนื่องจากการกล่าวพาดพิงถึงผู้นำที่ชื่อว่า ญะฮฺม เบ็ญญ ศ็อฟวาน

ข. ความเป็นมาของกลุ่มญะฮฺมียะฮฺ

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เจริญรอยตาม ญะฮฺม เบ็ญญ ศ็อฟวาน เป็นชาวคิริมีฮฺ ณ กรุงกูเราะฮฺซาน ผู้ซึ่งชอบในการโต้เถียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคำพูดที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

พร้อมทั้งยังเชื่อว่าอัลกรอานนั้นเป็นมคฺลู้ก (สิ่งที่ถูกสร้าง) และอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ได้พูดกับท่านนบีมุซา ﷺ ไม่ได้ถูกมองเห็นและไม่ได้อยู่บนอะร้อซ - บัลลังค์ (Abu Zahrah n.d. : 104) กลุ่มนี้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงคุณลักษณะบางประการของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่พระองค์ตรัสไว้ในอัลกรอาน

นักวิชาการบางท่านได้กล่าวว่าบุคคลแรกที่ริเริ่มแนวความคิดนี้ก็คือญะอูด เบ็ญญี ดิรฮัม ต่อมาแนวความคิดนี้ได้ถูกเผยแพร่อย่างชัดเจนโดย ญะฮุมม์ เบ็ญญี ค็อฟวาน ท่านนับเป็นผู้ที่ริเริ่มของการเผยแพร่แนวความคิดญะฮุมมียะฮฺ

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah 1995 : 15 /20) มีความเห็นว่า เริ่มต้นของการกำเนิดชื่อกลุ่มที่ได้พาดพิงไปยังชื่อบุคคลที่ทำการเผยแพร่ และมีผู้กล่าวว่า ญะอูด เบ็ญญี ดิรฮัม ได้นำเอาความรู้ที่มาจาก อะบาน เบ็ญญี สัมอาน ซึ่งเป็นสานุศิษย์ของญอสูต เบ็ญญี อุคติ ละบิบ เบ็ญญี อัลอะอศ็อม และญอสูตนั้นเองก็เป็นสานุศิษย์ของละบิบ ที่เป็นชาวยิวและเป็นสาหิร (ผู้ทำเวทมนต์คาถา) ต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

อะฮฺ อัลหะสัน อัลอัซหะรียฺ (Abu al-Hasan al-Ash'ari 1969 : 1/338) และอัศสะฮฺร็อส ตานียฺ (al-Sahrastani 1975 : 1 / 86-88) ได้กล่าวว่า ญะฮุมม์ เบ็ญญี ค็อฟวาน ถือได้ว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่เปิดประตูแห่งความชั่วร้าย ในตัวของเขาได้รวม 3 อุดริกรรมที่เลวร้ายดังนี้

1. **อัตตะอฎิล** เขาได้ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ พร้อมทั้งเชื่อมั่นว่าอัลลอฮฺ ﷻ ไม่นอญูตให้ถูกอธิบายคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ เนื่องจากเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่การเสมอเหมือนกับมคฺลู้ก (สิ่งที่ถูกสร้าง)

2. **อัลญับร** เขาได้เชื่อมั่นว่ามนุษย์ไม่มีอำนาจใด ๆ และไม่ได้เป็นผู้ที่ถูกกำหนดคุณลักษณะด้วยความสามารถ ด้วยเหตุที่ว่ากรรมกระทำทุกอย่างของมนุษย์ถูกกำหนดมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอำนาจของความปรารถนาหรือเสรีภาพในการเลือกเฟ้นก็ตาม

3. **อัลอิรญาอ์** เขาได้เชื่อมั่นว่าอิมานนั้นเพียงแค่มะอริฟะฮฺ (การรู้จัก) ดังนั้นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาด้วยวาจาไม่ถือว่าเป็นกาฟิร ก็เพราะว่าการรู้จักนั้นไม่สามารถที่จะลบล้างด้วยการปฏิเสธและถือว่าอิมานจะไม่ลดหย่อนและเพิ่มขึ้นเหมือนกับการศรัทธาของอะฮฺล อัสสุนนะฮฺที่มีความเห็นตรงกันข้ามกับอัลอิรญาอ์

ค. หลักการของกลุ่มญะฮุมมียะฮฺ

อิมามอัลอะวาญียฺ (Awaji 1996 : 2 / 800) ได้อธิบายว่า หลักการของกลุ่มมูรญูอะฮฺ นั้นมีดังต่อไปนี้

1. ปฏิเสธคุณลักษณะและพระนามที่แท้จริงของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งหมด โดยถือว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นเชิงการอุปมา เพราะมิฉะนั้นก็จะเหมือนกับมนุษย์และสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย

2. ปฏิเสธความเร้นลับในโลกหน้าหลายประการ เช่น สะพาน (คีรอฎ) ตราซุ และการเห็นของอัลลอฮฺ ﷻ

3. คำกล่าวที่ว่าด้วย **อัลญับร** คือ พวกเขามีความเชื่อว่าการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ถูกกำหนดมาแล้ว โดยอัลลอฮฺ ﷻ และมนุษย์นั้น ไม่มีเสรีภาพในการตั้งเจตนารมณ์ และคำกล่าวที่ว่าด้วย **อัลอิรญาอ** คือ พวกเขาเชื่อมั่นว่าอิमानเพียงแค่การรู้ที่มีอยู่ในใจ ดังนั้นผู้ทำบาปจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายแต่อย่างใด

4. มีความเชื่อมั่นว่าสวรรค์และนรกพินาศ และถือว่าไม่มีสิ่งใดที่เป็นสิ่งถาวรตลอดไป โดยเฉพาะคำกล่าวในอัลกรุอานที่ว่า ถาวรหรือนิรันดร์นั้น พวกเขาตีความว่าเป็นการพำนักในช่วงเวลาอันยาวนาน

5. พวกเขาถือว่า คำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งใหม่ไม่ใช่สิ่งดั้งเดิม (Abu Zahrah n.d. : 105)

5. กลุ่มอัลเกาะดะริยะฮฺ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

สาเหตุของการตั้งชื่อกลุ่มเกาะดะริยะฮฺนั้น บรรดานักปราชญ์มีความเห็นที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน แต่ละกลุ่มมีเหตุผลเป็นของตนเอง

ทัศนะแรก : เนื่องจากพวกเขาได้ทำการปฏิเสธ “เกาะดร์” คือ สภาวะการณ์ที่อัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ทรงกำหนด (Nawawi 1996 : 1 / 109)

ทัศนะที่สอง : เนื่องจากคำพูดของพวกเขาที่เชื่อมั่นว่า มนุษย์มีอำนาจเต็มที่ในการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างของพวกเขาเอง (al-Baghdadi n.d. : 115)

ข. ความเป็นมาของกลุ่มเกาะดะริยะฮฺ

กลุ่มเกาะดะริยะฮฺ เป็นกลุ่มแนวความคิดอิสลามกลุ่มหนึ่งที่ก่อตั้งขึ้นโดยมะอูบัด อัลญุสะนีย์ ผู้ที่ริเริ่มการกล่าวถึงอย่างเปิดเผยในเรื่องเกาะดร์ที่บิดเบือนในอิสลาม ณ กรุงบัสเราะฮฺ ในปลายสมัยของเศาะหาบะฮฺ ﷺ แนวความคิดดังกล่าวมีต้นกำเนิดมาจากชาวคริสต์คนหนึ่งชื่อว่า ซูสตัน (Susan) และต่อมาก็ได้มีผู้สานต่อจากมะอูบัดที่ชื่อว่า หมอยลาน อัลดิมีซกีฮฺ (al-Sabrastani 1996 : 1 / 40 ; al-Mahmud 1997 : 164-165)

กลุ่มนี้มีแนวความคิดที่ปฏิเสธความรู้ของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อการกระทำต่าง ๆ ของปวงบ่าวก่อนที่การกระทำนั้น ๆ จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งเชื่อมั่นว่าพระองค์ยังมีได้ทรงกำหนด พวกเขาถือว่าไม่มีการกำหนดสภาวะและถือว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นสิ่งใหม่ ดังนั้นพระองค์มิทรงรู้ล่วงหน้า แต่ทรงรอบรู้หลังจากที่เหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดขึ้น (al-Nawawiy 1996 : 1 / 111) แนวความคิดของกลุ่มเกาะดะริยะฮฺจะหนักไปทางการยอมรับหรือไม่ยอมรับการกระทำของแต่ละคน

ดังนั้น จากแนวความคิดของกลุ่มเกาะริยะฮุพอสุรูปได้ว่า การอุทริในเรื่องศาสนาของกลุ่มเกาะคาริยะฮุได้เกิดขึ้นก็เนื่องมาจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. ปฏิเสธความรอบรู้ของอัลลอฮฺ ﷻ
2. การกระทำทุกอย่างของมนุษย์มาจากมนุษย์เอง โดยที่อัลลอฮฺ ﷻ ไม่ได้เป็นผู้กำหนด (Ibn Rajab 1997 : 1 / 103)

อิบนุ หัจญ์ร อัดฮัสเกาะลานีย์ (Ibn Hajar al-'Asqalani 1987 : 1 /145) ได้อ้างถึง al-Qurtubi ท่านได้กล่าวว่า แนวทางของกลุ่มเกาะคาริยะฮุนี้ได้สาบสูญ และไม่ทราบว่ามีบุคคลใดที่ถูกกล่าวหาตักฮิฟไปยังแนวทางนี้จากผู้คนในยุคหลัง ๆ กลุ่มเกาะคาริยะฮุในปัจจุบันนั้นมีความเห็นพ้องกันว่า อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ถึงการกระทำต่าง ๆ ของปวงบ่าว ไม่ว่าจะการกระทำของปวงบ่าวนั้นยังมีได้เกิดขึ้นก็ตาม แต่ความแตกต่างของพวกเขาเกี่ยวกับกลุ่มสลัฟนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นที่ว่า การกระทำของปวงบ่าวได้ถูกกำหนดเพื่อพวกเขาและได้เกิดขึ้นมาจากพวกเขา โดยอัลลอฮฺ ﷻ ไม่มีส่วนในการกระทำดังกล่าวเลย

ค. หลักการของกลุ่มเกาะคาริยะฮุมีดังนี้

1. ปฏิเสธการกำหนดสถานะของอัลลอฮฺ ﷻ
2. มนุษย์มีความสามารถอย่างเต็มที่โดยเฉพาะในประเด็นเสรีภาพในการตั้งเจตนารมณ์และการกระทำต่าง ๆ
3. อัลกรุอันถือเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง (Hasan 1994 : 256)

6. กลุ่มอัลมุตะฮิละฮุ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

เนื่องจากผู้ก่อตั้งกลุ่มที่ชื่อว่า วาซิล เบ็น อะฎะอะฮ์ ซึ่งได้แยกตัวออก (อิอฺติซาล) จากมัญลิส (สถานที่สอน) ของท่านอัลหะสัน อัลบศรีย์ หลังจากทั้งสองมีความเห็นที่ขัดแย้งกันในเรื่องการตัดสินผู้ที่กระทำความบาปใหญ่ว่าอยู่ในสถานะใด (al-Sahrastani 1996 : 1 / 62) อิอฺติซาลแปลว่า แยกตัวออก หมายถึงแยกตัวออกจากกลุ่มหนึ่งไปตั้งอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะมีความคิดเห็นที่ถูกต้องมากกว่ากลุ่มเก่า

ข. ความเป็นมาของกลุ่มมุตะฮิละฮุ

กลุ่มมุตะฮิละฮุ เป็นกลุ่มแนวคิดหนึ่งที่น่าโดย วาซิล เบ็ญญ อะฎะอะฮ์ หลังจากที่ท่านมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันกับอาจารย์ของท่านที่ชื่อว่า อัลหะสัน อัลบศรีย์ ในเรื่องสถานะของผู้กระทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่ ซึ่งวาซิล เบ็ญญ อะฎะอะฮ์ มีความเชื่อว่าผู้ที่กระทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่จะอยู่ระหว่างสองสถานะคือ สถานะของผู้ศรัทธาและผู้ไม่ศรัทธา อันหมายถึงบุคคลดังกล่าวไม่ได้อยู่ในสถานะมุอฺมินหรือว่ากาฟิร

หลังจากที่ท่านวาซิลได้แยกทางออกจากอาจารย์ของท่านก็ได้มี อัมรฺ เบ็ญญ อุบัยดฺ ได้ให้การสนับสนุน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในเมืองบัสเราะฮฺ โดยท่านอัลสะฮฺรอฮฺตานีย์ (al-Sahrastani 1996 : 1 / 61-62) ได้เล่าความเป็นมาของกลุ่มมูตะฮิละฮฺดังนี้

“ขณะที่วาซิล เบ็ญญ อะฏอฮฺ กำลังนั่งศึกษาอยู่กับอัลหะสัน อัลบักรียฺ อยู่ ณ นั้น ได้มีชายผู้หนึ่งเข้ามาหาท่านอัลหะสัน อัลบักรียฺ แล้วถามว่า “ท่านอาจารย์ที่เคารพ ปัจจุบันมีบุคคลบางกลุ่มตัดสินผู้กระทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่ (อัลกะบาอिर) ว่าเป็นกาฟิร บุคคลเหล่านั้นได้แก่บรรดากลุ่ม อัลเคาะวาริจญ์ และกลุ่มหนึ่งที่อยู่ถือการตัดสินเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ ~~แต่~~ แต่เพียงผู้เดียว โดยกล่าวว่า การฝ่าฝืนนั้น จะไม่มีผลแต่อย่างใดต่อการศรัทธาของบุคคลที่ศรัทธา เช่นเดียวกับการภักดีที่ไม่ก่อให้เกิดผลที่ดีแก่ผู้ที่ไม่ศรัทธา กลุ่มหลังนี้ได้แก่ อัลมุรญิอะฮฺ ดังนั้นพวกเราจะตัดสินพวกเขาอย่างไร” ขณะที่ท่านอัลหะสัน อัลบักรียฺ กำลังนั่งไตร่ตรองอยู่นั้น วาซิล เบ็ญญ อะฏอฮฺ ก็ได้จึงตอบไปว่า “ฉันไม่เห็นว่าเป็นคนใดที่กระทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่นั้นจะเป็นมุอิมิน (ผู้ศรัทธา) ที่แท้จริง หรือว่าจะเป็นกาฟิรที่แท้จริง แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า ผู้ที่กระทำความผิดนั้นตกอยู่ในระหว่างสองสถานะนั้น” หลังจากนั้น วาซิล เบ็ญญ อะฏอฮฺ ก็ได้แยกตนออกจากอาจารย์ของตน โดยตั้งกลุ่มหนึ่งเพื่อยืนยันความคิดเห็นของตน ท่านอัลหะสัน อัลบักรียฺ จึงประกาศว่า บัดนี้วาซิลได้แยกตัวออกจากเราแล้ว ดังนั้นเขาและบรรดาผู้ที่ยึดตามเขาก็ถูกเรียกว่า อัลมูตะฮิละฮฺ”

แนวทางการคิดดังกล่าวได้แพร่ขยายไปยังอิรักจนทำให้เคาะลีฟะฮฺบางท่านในราชวงศ์ อุมัยยะฮฺและอับบาสิยะฮฺ ได้คล้อยตามแนวความคิดนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในสมัยราชวงศ์อับบาสิยะฮฺได้เกิดสองสถาบันการศึกษาตามแนวคิดมูตะฮิละฮฺ หนึ่งในนั้นอยู่ที่กรุงบัสเราะฮฺ และอีกสถาบันหนึ่งอยู่ที่กรุงแบกแดด ซึ่งสองสถาบันนั้นก็ได้มีการโต้ตอบและขัดแย้งในหลาย ๆ เรื่องด้วยกัน (Hasan 1994 : 256 ; al-Murtada 1985 : 105-106)

ก. หลักการของกลุ่มมูตะฮิละฮฺ

1. ยึดหลักแห่งเหตุผลและปัญญาในการเข้าใจหลักอะกิดะฮฺอิสลาม และถือว่าสติปัญญาเป็นตัวชี้กำหนดว่าการกระทำนั้น ๆ ดีหรือชั่ว ปวงบ่าวทั้งหลายมีสิทธิเลือกกระทำตามวิถีดำเนินชีวิตของตนได้

2. ผู้กระทำความผิดอันเป็นบาปใหญ่นั้น ไม่ถือว่าเป็นมุอิมิน (ผู้ศรัทธา) และเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธศรัทธา) แต่ถือว่าเป็นฟาลิฮฺ (ผู้ที่อยู่นอกกรอบของการภักดีต่ออัลลอฮฺ ~~แต่~~) ในโลกคุณยา ส่วนในวันอาคิเราะฮฺ (โลกหน้า) พวกเขาจะไม่ได้เข้าสวรรค์ แต่จะอยู่ในนรกชั่วนิรันดร์ (al-Juhani 2000 : 1 / 67-68)

3. ปวงบ่าวทั้งหลายมีสิทธิเลือกกระทำตามวิถีทางดำเนินชีวิตของตน ด้วยความสามารถที่อัลลอฮฺ ทรงประทานให้

4. ปฏิเสธศิปาตมะอานีย์ทั้งสิ้น (ทุก ๆ คุณลักษณะที่สถิตอยู่กับชาติ “อาดมัน” ของพระองค์) เพื่อให้ไม่เหมือนเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง

5. อัลกรุอันเป็นของใหม่ที่เพิ่งมีขึ้น และปฏิเสธการเห็นอัลลอฮฺ ในวันกียามะฮฺ (Hasan 1994 : 257)

7. กลุ่มอะฮาอิเราะฮฺ

ก. สาเหตุการตั้งชื่อ

อัลสะฮฺร็อสตานีย์ (al-Sahrastani 1996 : 1/106) ได้อธิบายสาเหตุของการตั้งชื่อกลุ่มอะฮาอิเราะฮฺว่า เนื่องจากมีการพาดพิงถึงบุคคลที่ชื่อว่า อิมามอะบู อัลหะสัน อะลี เบ็ญญ์ อิลมาอิล อัลอัชชะรีฟ

ข. ความเป็นมาของกลุ่มอะฮาอิเราะฮฺ

กลุ่มอะฮาอิเราะฮฺเป็นกลุ่มแนวคิดอิสลามกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มยึดแนวคิดเก่าของอิมามอะบู อัลหะสัน อัลอัชชะรีฟ กล่าวคือ ก่อนที่อิมามอะบู อัลหะสัน อัลอัชชะรีฟจะกลับเนื้อกลับตัวจากแนวคิดมูตะฮิลละฮฺในช่วงท้ายชีวิตท่าน กลุ่มนี้เรียกว่า กลุ่มอะฮาอิเราะฮฺ ส่วนกลุ่มที่ยึดแนวคิดใหม่หลังจากที่อิมามอะบู อัลหะสัน อัลอัชชะรีฟกลับตัวยึดแนวทางของชาวสะลัฟ เรียกว่า กลุ่มอะฮฺล อัลสุนนะฮฺ

อะบู ซะฮฺเราะฮฺ (Abu Zahrah n.d. : 171-172) ได้อธิบายเกี่ยวกับอิมามอะบู อัลหะสัน อัลอัชชะรีฟว่า ท่านได้รับเกียรติอันยิ่งใหญ่จากสังคมมุสลิมในสมัยนั้น มีพรรคพวกมากมายและได้รับการสนับสนุนจากบรรดาผู้บริหารประเทศในสมัยนั้นเป็นอย่างดี เขาสามารถโค่นอิทธิพลของกลุ่ม มูตะฮิลละฮฺเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ บางประการ ท่านได้ส่งพรรคพวกไปยังดินแดนต่าง ๆ เพื่อต่อต้านกลุ่มมูตะฮิลละฮฺตลอดจนผู้ที่ขัดแย้งกับกลุ่มอะฮฺล อัลสุนนะฮฺ ด้วยเหตุผลดังกล่าวอะลอะฮฺมาอีย์ส่วนใหญ่ในยุคของท่านจึงตั้งฉายาให้ท่านว่า “อิมามอะฮฺล อัลสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ”

อิบนุ อะซากิร (Ibn Asakir 1984 : 40-41) ได้ศึกษาการตอบรับของสังคมมุสลิมที่มีต่อแนวคิดอะฮาอิเราะฮฺกล่าวว่า ต่อมาแนวคิดอะฮาอิเราะฮฺได้มีผู้ที่นิยมเลื่อมใสอย่างเอาจริงเอาจังอยู่หลายคนด้วยกัน ที่มีชื่อเสียงมากที่สุด เช่น “ท่านออบูบักร์อัลบาเกิลลานีย์” ถึงกับระบุว่า ใครไม่ดำเนินตามบรรพการ (มุกีออดิมะฮฺ) และอนุสนธิ (นะตีญะฮฺ) ของท่านอัลอัชชะรีฟแล้วย่อมใช้ไม่ได้ ซึ่งตามความเป็นจริงวิวัฒนาการอะคีดะฮฺของท่าน อิมามอะบู อัลหะสัน อัลอัชชะรีฟ ได้ผ่านมา 3 ช่วงระยะเวลาด้วยกัน